

Barnehagene i Norge: en institusjon i endring?

En analyse av debatten om barnehagene i forbindelse med
Barnehageopprøret

MB-OPG5000

Masteroppgave i barnehagepedagogikk og profesjonskunnskap.

Kandidatnr: 9000

Universitetet i Sørøst- Norge

Forord

I 2018 startet jeg en ferd inn i et landskap jeg aldri før har ferdes i – masteroppgave. Det har vært *toppturer* og *dalsøkk*, noe som igjen har gjort denne ferden til det du som leser skal tre inn i. I denne oppgaven har barnehagelærerne kommunisert sine historier fra hverdagen i barnehagen. De har gitt meg en mulighet til å få *innsyn* inn i andre menneskers livsverden. Takk for deres tid.

Jeg har fått mange nyttige innspill. Så takk for innspill og heia-rop fra slekt, venner og kollegaer. Først og fremst vil jeg takke mine veiledere Mari Pettersvold og Pernille Jahnsen Berg ved Universitetet i Sørøst-Norge (USN). De har ikke bare veiledet meg, men også vært inspiratorer som har minnet meg på «å holde en stø kurs». Takk for deres tålmodighet og presise, men også avgjørende spørsmål i dine tilbakemeldinger. De har et godt blikk og en dynamisk penn.

Og videre vil jeg takke min kjære mann, Øystein, du har ventet og ventet. Nå er jeg endelig ferdig. Du har kommet med gode innspill og gitt meg mange gode råd og ikke minst har du tatt deg tid til å lese igjennom hele oppgaven og kommet med nyttige tilbakemeldinger.

Denne oppgaven er til minne om mamma og pappa – dere har alltid vært der for meg. Takk for mulighetene dere har gitt meg. Savner dere!

God lesning!

Innhold

<i>Sammendrag</i>	4
1 Innledning	5
1.1 Problemstilling	6
1.2 Oppgavens struktur	7
2 Teoretisk rammeverk	10
2.1 Barnehagen som institusjon og ekspertsystem	10
2.2 Barnehagelæreren som profesjon	14
2.3 Etikk og profesjon	15
2.4 Profesjon og samfunn	20
2.5 Profesjoner, kommunikasjon og det moderne samfunn	23
3 Metode: En konstruktivistisk tilnærming	27
3.1 Medieanalyse	29
3.2 <i>Barnehageopprøret</i>	29
3.3 Intervju med barnehagelærere i barnehagene	31
3.4 Intervju med foreldre	32
3.5 Rekruttering av informanter	33
3.6 En konstruktivistisk tilnærming	35
3.7 Tolkning og analyse	38
3.8 Forskningsetikk	40
4 Presentasjon av empiri	42
4.1 <i>Barnehageopprøret</i>	42
4.2 <i>Barnehageopprøret</i> i media	43
4.3 Intervju med representanter for Barnehageopprøret	47
4.4 Barnehagelærere	51
4.5 Foreldrenes opplevelser	54
5 Oppsummering av empiri	57
6 Diskusjon	61
7 Konklusjon	69
7.1 Svar på problemstilling	69
7.2 Hovedkonklusjon	75
7.3 Noen avsluttende refleksjoner	75
Litteraturliste	77
Vedlegg: Intervjuguide	81

SAMMENDRAG

Institusjoner skapes, defineres, endres og utvikles gjennom samtaler og debatter, ved at vi snakker om disse institusjonene. Samtalene gis oss retningslinjer for hva institusjonene skal være og noen forventinger. Men samtidig som institusjoner er stabile, kan institusjoner endres over tid, når forventningene til institusjonene endres eller tydeliggjøres.

Denne oppgaven handler om debatten og samtalene om barnehager i Norge i forbindelse med *Barnehageopprøret* fra 2016. Jeg analyserer samtalene og debattene som er med på å skape forståelsen av barnehagen som en *samfunnsinstitusjon*. Det vil si hvordan sentrale aktører snakket om barnehagene og vurderte hva en barnehage skulle være. I 2016 ble barnehagene utfordret med et nytt forslag til rammeplan og et påfølgende *Barnehageopprør*. Dette skapte en del oppmerksomhet i offentligheten, og dermed et ytre press på den enkelte barnehage, men også på barnehagene som en samfunnsinstitusjon.

Oppgaven har følgende problemstilling:

Hvordan ble det snakket om barnehagene i Norge i forbindelse med Barnehageopprøret?

For å kunne gi et svar på dette har jeg analysert et begrenset antall medieoppslag om barnehagen generelt og *Barnehageopprøret* spesielt, og intervjuet barnehagelærere, representanter for *Barnehageopprøret* og noen foreldre.

Hovedkonklusjonen er at fremstillingen og diskusjonen om barnehager i Norge først og fremst inngår i en omsorgsramme – ikke en utdanningsramme. Det er mye snakk om at barna blir *tatt vare på* og at det skal være trygt å være i norske barnehager – langt mindre om barnas kognitive utvikling og pedagogisk kvalitet i barnehagene. *Barnehageopprøret* og debatten rundt denne aksjonen ble også rammet inn i en diskusjon om trygghet og omsorg. Selv om ansvaret for barnehagene ble overført fra *Familiedepartementet* til *Kunnskapsdepartementet* i 2006, synes diskusjonen om barnehager først og fremst å dreie seg om et familiesystem, som først og fremst snakker til foreldrene som omsorgspersoner – og langt mindre om et kunnskaps- eller utdanningssystem, hvor barnets utvikling og start på et utdanningsløp er viktig. Dermed forblir *inntrykket* av barnehagene i Norge en institusjon for omsorg og trygghet – og mindre som en institusjon for kunnskap og kognitiv utvikling. Barnehagen er synes derfor å være mer til for foreldrene, som trenger barnepass, enn for barna, som skal inn i et moderne utdanningsløp.

1 Innledning

Alle institusjoner skapes, endres, utvikles og gjenskapes gjennom samtalene vi har *om* institusjonene og *i* institusjonene. I denne oppgaven undersøker jeg hvordan barnehagene i Norge blir omtalt i den offentlige debatten og hvordan barnehagelærere snakker om barnehagen i hverdagsmøter med foreldre, inkludert hvordan de opplevde at disse utfordringene ble lagt frem for allmenheten gjennom Barnehageopprøret. Jeg undersøker altså hvordan barnehagelærere forholder seg til den offentlige samtalen om barnehagene i Norge og hverdagen i barnehagen. Både samtalene mellom barnehagelærere og foreldre og den offentlige samtalen kan være med på å konstruere vår oppfatning av hva en barnehage er og skal være, som institusjon eller *ekspertsystem*. Barnehagene er nemlig noe konkret som foreldre opplever i hverdagen, men også noe abstrakt, som et ekspertsystem. Barnehagene kan derfor defineres som et ekspertsystem, som er avhengige av tillit fra omgivelsene for å fungere på en god måte. Foreldre må kunne stole på (ha tillit til) at barnehagen tar godt vare på deres barn; en tillit som er skapt gjennom kommunikasjon. Men gjennom *Barnehageopprøret* fra 2016, som var en reaksjon på regjeringens forslag til ny rammeplan for barnehagene i Norge (Nygård 2018, s. 73), ble det lagt frem utfordringer i norske barnehager, som skapte en kritisk offentlig diskusjon om hverdagen i norske barnehager. Dette kunne da true tilliten til barnehagen som et ekspertsystem.

Denne oppgaven bygger på et konstruktivistisk grunnsyn, hvor forståelsen av verden blir skapt ved at vi prater om den, samtidig som jeg fokuserer på hvordan aktørene selv skaper sin egen hverdag (hvordan barnehagelærerne selv diskuterer og snakker om sin egen institusjon). Barnehagene, som institusjon, blir nemlig skapt gjennom samtaler og sosial praksis – men samtalene om barnehagene foregår både i offentligheten og i den enkelte barnehage. Det vil si at barnehagene er både noe konkret som fremstår for ansatte og foreldre og som noe som fremstår som abstrakte ekspertsystemer. Barnehagen som institusjon er også en konkret barnehage, samtidig som barnehagene i Norge er en samfunnsinstitusjon, med noe klare forventinger og et felles lovverk.

Jeg ser derfor spesielt på hvordan barnehagelærerne oppfattet at *Barnehageopprøret* kunne føre til at tilliten til barnehagene kunne svekkes blant foreldrene. Forståelsen av hva barnehagen skal være og forventningene og tilliten til barnehagen er nemlig spesielt viktig da samarbeidet mellom barnehagen og hjemmet er viktig for hvert enkelt barn, slik det blir

fremhevet i både *Rammeplanen for barnehager* (Utdanningsdirektoratet, 2017) og *Lov om barnehager*, også kalt *Barnehageloven*:

Barnehagen skal legge til rette for foreldresamarbeidet og god dialog med foreldrene (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 29).

Samarbeidet mellom barnehagen og hjemmet (foreldrene) bygger naturligvis på en mer eller mindre felles forståelse av barnehagens oppgaver og ansvar, og tilliten til barnehagen. Tillit er nemlig grunnlaget for både samarbeid og forståelse i enhver sosial sammenheng (Tschannen-Moran og Hoy, 2000).

Jeg tar utgangspunkt i at barnehagene i Norge har både et opplæringsansvar og et omsorgsansvar. Det er et dilemma som alle barnehagelærere lever med hver eneste dag. Når vi snakker om kvalitet i barnehagene tenker vi først og fremst på opplæringsansvaret, men vi kan ikke se bort fra at vi også har et omsorgsansvar. Professor emeritus Tora Korsvold ved *Dronning Mauds Minne, Høgskole for barnehagelærerutdanningen* (DMMH) skriver på *Store norske leksikon* at en barnehage «er en *pedagogisk* virksomhet for barn fram til de når opplæringspliktig alder» (Korsvold, 2021, min utheving). Dette opplæringsansvaret er forholdsvis nytt. Så sent som i 2006 ble ansvaret for barnehagene overført fra *Barne- og familiedepartementet* til *Kunnskapsdepartementet*. Ansvaret ble dermed flyttet fra «familiepolitikken og inn under utdanningspolitikken» (Korsvold, 2021). Samtidig fremhever *Kunnskapsdepartementet* at barnehagene «skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for *omsorg* og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling» (*Kunnskapsdepartementet*, 2005, § 1).

1.1 Problemstilling

Jeg ønsker å undersøke hvordan institusjonenes egne representanter snakker om barnehagen og barnehager og diskutere hva denne måten å snakke på får for oppfatningen og tilliten til barnehagene. Ved å undersøke barnehagelærerrollen i et tillitsperspektiv, kan denne oppgaven dermed bidra til å fortelle oss noe om oppfatningen av barnehagen i det norske samfunnet. Ut ifra disse føringene er min problemstilling som følger:

Hvordan ble det snakket om barnehagene i Norge i forbindelse med Barnehageopprøret?

Dette er interessant å vite noe om, da dette skaper et inntrykk av og noen forventinger til barnehagen om hva slags type institusjon dette er, som peker mot fem mer konkrete forskningsspørsmål:

1. *Innenfor hvilke rammer ble barnehagene i Norge fremstilt i forbindelse med Barnehageopprøret fra 2016?*
2. *Hva tenker de sentrale aktørene i Barnehageopprøret om den offentlige debatten om barnehagene i Norge?*
3. *Hvordan opplever barnehagelærerne den økte oppmerksomheten på barnehagesektoren, gjennom Barnehageopprøret?*
4. *Hva er viktig for barnehagelærerne å kommunisere til foreldrene i hverdagen?*
5. *Hvordan oppfatter foreldrene barnehagen og Barnehageopprøret?*

For å svare på forskningsspørsmålet har jeg gjennomført en kvalitativ undersøkelse, som inkluderer intervjuer med barnehagelærere og i barnehagen barnehagelærere som representanter i *Barnehageopprøret og noen foreldre* – og en gjennomgang av relevante dokumenter og medieoppslag vedrørende *Barnehageopprøret*. I tillegg til representantene for *Barnehageopprøret*, har:

Denne oppgaven kan først og fremst anses å være en *eksplorativ* studie som sier noe om hvordan vi kan gå frem for å finne ut mer om hvordan barnehagelærere snakker om sin egen sektor og hvordan sektoren blir omtalt i offentligheten, som kan være et grunnlag til å forstå hvordan det skapes forventninger og tillit til barnehagene. Foreldrene lager nemlig sine spesifikke tolkninger, analyser og konklusjoner ut fra disse samtale, som nettopp er langt på vei avgjørende for deres forståelse og opplevelse av barnehagen og deres tillit til dette *ekspertsystemet*. Jeg vil derfor prøve å finne ut om hva/ hvordan er strategiene fra de ansattes ståsted? Og hva slags bilde blir det skapt av barnehagen? Hva bør barnehagen være – og hva er den i virkeligheten (for de ulike aktørene)?

1.2 Oppgavens struktur

For å fange inn forståelsen av barnehagen som en institusjon, definerer jeg barnehagen som et slags *ekspertsystem* (Giddens 1997), som man kan ha mer eller mindre tillit til. Det gjør jeg for å kunne finne en teoretisk forståelse av barnehagens rolle i samfunnet og for å anvende

begrepet tillit, som da gjerne kobles opp mot ekspertsystemer (kap. 2.1). I det videre diskuterer jeg barnehagelærerens i et profesjonsteoretisk perspektiv (2.2), før jeg kobler profesjonen opp mot etikk (2.3), da etikk henger nært sammen med tillit (Christoffersen, 2014, s. 27; Utdanningforbundet 2012), jeg drøfter videre barnehagens rolle i samfunnet (2.4), og til slutt hvordan det moderne samfunnet har utviklet ulike profesjoner, med tilhørende funksjonssystemer (2.5).

I kapittel 3 presenterer jeg metodene for undersøkelsene. Her viser jeg til hvordan jeg har gjennomført medieanalysene (3.1). Videre presenterer jeg intervjuguidene i detalj (3.2-3.4), da disse er viktige for undersøkelsen, men viser også tydelig oppgavens begrensninger. I en kvalitativ undersøkelse er det begrenset hvor mange personers erfaringer man kan få med, slik at dette også er en klar begrensning for oppgavens diskusjoner og konklusjoner. Prosessen med rekruttering av informanter er derfor presentert i kapittel 3.5. Resten av kapittel 3 er viet til en diskusjon omkring kvalitative tilnærminger og dybdeintervjuer (3.6), den faktiske gjennomføring intervjuene, transkribering, tolkning og analyse (3.7), og til slutt forskningsetikk (3.8).

I kapittel 4 presenterer jeg funnene fra undersøkelsen. Jeg starter (i kap. 4.1) med å presentere *Barnehageopprøret*, og noen av de historiene fra barnehagen som kom frem i forbindelse med *Barnehageopprøret*, da dette er en av premissene for forståelsen og diskusjonene av hva en barnehage er. Jeg presenterer så (i kap. 4.2) en gjennomgang av medieoppslag som omhandler *Barnehageopprøret*. I kapittel 4.3 presenterer jeg et intervju med to av de sentrale aktørene bak barnehageopprøret, før jeg presenterer intervjuene med de andre barnehagelærerne og foreldrene i kapittel 4.4 og 4.5.

I kapittel 5 oppsummerer jeg og setter sammen funnene fra intervjuene og medieoppslagene. I kapittel 6 diskuterer jeg funnene og setter dette opp de teoriene jeg presenterte i kapittel 3. I konklusjonen (kap. 7) sammenfatter jeg diskusjonene fra kapittel 6 og legger frem noen svar på den overordnede problemstillingen.

Min motivasjon for å undersøke dette er den manglende respekten for profesjonen jeg i mange tilfeller møter i min rolle som barnehagelærer og som del av en akademisk utdannet profesjon. Jeg tror vi kan være med på å skape enda bedre barnehager for barn i Norge, hvis både foreldre og barnehageansatte er trygge både på hverandre og i sine roller som

omsorgspersoner og pedagoger. Ved å undersøke barnehagelærerrollen i tillitsperspektiv, ønsker jeg å få vite mer om hvordan barnehagelærere kan bruke foreldrekommunikasjonen til å utvikle gjensidig tillit, respekt og god kommunikasjon med barnet i sentrum. Men dette tror jeg er langt på vei avhengig av hva foreldrene og samfunnet ellers oppfatter at en barnehage er og bør være.

2 Teoretisk rammeverk

I denne oppgaven er det spesielt tre begreper som er sentrale: *institusjoner*, *ekspertsystemer* (Giddens 1997) og Luhmanns *funksjonssystemer*. Jeg vil legge frem og diskutere disse begrepene i dette kapittelet. Og som en forlengelse av dette vil jeg koble dette opp mot tilliten til barnehagen som en institusjon og ekspertsystem, og forventningene vi har til barnehagene gjennom barnehagelæreren som tilhører en profesjon og noen tilhørende etiske betraktninger. Barnehagen blir for de fleste synliggjort og erfart gjennom det personlige møtet med de ansatte i barnehagen – og hvordan mediene fremstiller barnehagens rolle i samfunnet.

Jeg vil først se på hvordan vi kan definere barnehagen som et *ekspertsystem*, som vil hjelpe oss med å sette barnehagene inn i en teoretisk ramme for forholdet mellom barnehagen og omverden i et tillitsperspektiv, før jeg går nærmere inn på barnehagens samfunnsrolle og videre mot det profesjonsteoretiske perspektivet og spørsmålet om etikk, som kan knyttes direkte til tillit, som er et sentralt begrep i denne oppgaven. Til slutt ser jeg på ulike profesjoner og funksjonssystemer i det moderne samfunn, som jeg vil bruke i den videre analysen.

2.1 Barnehagen som institusjon og ekspertsystem

Institusjoner er sosiale relasjoner med bestemte regler for adferd som gjentas over tid. Det kan være konkrete institusjoner eller organisasjoner, men også samfunnets større og grunnleggende ordninger, som markedsøkonomien, politikken, rettsvesenet eller familieinstitusjonen. Den siste «består av relasjoner som gir enhver som fødes en plass i samfunnet, og pålegger noen voksne å ta ansvar for de mindreårige» (Østerberg, 2008, s. 124). På denne måten er institusjonene «samfunnslivets minst foranderlige relasjoner, de reproducerer seg selv uopphørlig» (Østerberg 2008, s. 125). Men institusjoner kan endres over tid, når forventningene til institusjonene endres eller tydeliggjøres, slik vi så under forslaget til ny rammeplan og det tilhørende *Barnehageopprøret*:

Like fullt endres institusjoner over tid: Dels skjer dette gjennom institusjonelle vedtak om å endre lover og regler; dels skjer det gjennom indre motsigelser og konflikter innen institusjonene selv, konflikter som kan føre til reformer eller til at institusjonene går i oppløsning (...) dels skjer det ved at institusjonene står overfor endrede omgivelser som øver press i retning av tilpasning eller omforming (Østerberg 2008, s. 125).

Det er nettopp hvordan institusjonene oppfattes, endres og skaper mening gjennom samtaler, fortolkninger, oppfatninger og begreper som er sentralt i denne oppgaven. Hvordan vi oppfatter institusjoner skaped nemlig gjennom samtaler og diskusjon (Ekegren, 2008, s. 110). I denne oppgaven vil jeg også definere barnehagene som det Anthony Giddens (1997) kaller et *ekspertsystem*. Det er i tråd med det førsteamanuensis Vibeke Glaser (2019) ved DMMH bruker i sin analyse av barnehagenes møte med foreldre. Hun bruker dette begrepet for å vise at foreldrene er henvist til å ha tillit til ekspertsystemene i sitt «dagligliv som speil for egne verdier og valg» (sitert fra Glaser, 2019, s. 35). Dermed er barnehagene et ekspertsystem som foreldrene har mer eller mindre tillit til.

Med ekspertsystem mener vi systemer av faglig ekspertise som er med på å organisere det sosiale miljøet vi lever i (Giddens, 1997, s. 27-28). Selv i dagligdagse gjøremål er vi involvert i et ekspertsystem, eller en rekke lignende systemer, som vi setter vår lit og har tillit til.

Giddens (1997) illustrerer dette med det å kjøre bil:

Når jeg går ut av huset og setter meg i bilen, plasser jeg meg selv innenfor rammer som er gjennomsyret av ekspertviten - design og konstruksjon av biler, motorveier, trafikklys, og mange andre elementer. All vet at det er farlig å kjøre bil, at det innebærer en ulykkesrisiko. Ved å velge å ta bilen aksepterer jeg den risikoen, men må stole på den tidligere nevnte ekspertisens garantier om at risiko er gjort så liten som mulig. Jeg har svært liten kunnskap om hvordan bilen virker, og vil bare være i stand til å utføre mindre reparasjoner om noe skulle gå galt. Jeg har minimal kunnskap om de tekniske sider ved ulike former for veibygging, vedlikehold av veidekker eller de datamaskinene som hjelper til med å styre trafikkmønsteret (Giddens, 1997, s. 28).

Dette er et spørsmål om tillit. I et tillitsforhold vil man også overleve noe verdifullt til noen andre (Giddens 1997, s.32). Sitatet fra Giddens (1997, s. 28) kan derfor overføres ganske direkte til foreldres forhold til barnehagen:

Når foreldre leverer barna i en barnehage, plasser de barna innenfor rammer som er gjennomsyret av ekspertviten – trygt uteområde, tilpasset bygning til barna, voksne med erfaring fra å jobbe med barn og mange andre elementer. All vet at det er farlig å levere fra seg barna til fremmede, at det innebærer en risiko. Ved å velge å levere barna, aksepterer foreldrene denne risikoen, men de stoler på den tidligere nevnte ekspertisens garantier om at risikoen er gjort så liten som mulig. Foreldre (generelt) har svært liten kunnskap om hvordan barnehagen fungerer, og vil bare være i stand til å gi en overflatisk beskrivelse av

barnehagedagen. De har minimal kunnskap om de pedagogiske sidene ved arbeidet med barn og hva som kreves for å jobbe i en barnehage.

En bærebjelke i Giddens argumentasjon er at «moderne institusjoners beskaffenhet er nært forbundet med mekanismene for tillit til abstrakte systemer» (Giddens, 1997, s. 65). Dette kan da også kobles til tillit til barnehagen som ekspertsystemer. Som alle ekspertsystemer, er barnehagene avhengig av tillit, da publikum skal kunne stole på at også dette ekspertsystemet utfører sine oppgaver på en tilfredsstillende måte.

Tillit bygger altså mer på tro enn rasjonell forståelse (Giddens 1997, s.27). Ser vi på hva «troen» har å si, så har den en hensiktsmessig verdi, basert på erfaringer fra hvordan andre systemer fungerer. Det er her vi finner tilliten, i forskjellig art som omhandler alle nivåer i en lang rekke hverdagsaktiviteter, som vi alle møter for å kunne utføre aktiviteter i hverdagen (Giddens, 1997, s. 29). Vi har gjerne spesielt behov for å ha tillit til andre når vi mangler informasjon (Giddens 1997, s.27).

Tillit kan derfor også kobles opp mot risiko. Når tillit også inkluderer en risiko, kan velfungerende institusjoner redusere risikoen ved at vi stoler på offentlige etater, tilbud og overføring av kontroll over noe som har stor verdi for oss selv. Begrepet tillit blir satt i sammenheng med institusjoner slik som Niklas Luhmann (1999), Anthony Giddens (1997) og Harald Grimen (2009a, 2012) gjør det. Det vil si at gode institusjoner avlaster publikum for å undersøke om institusjonene vil fungere i hvert enkelt tilfelle, slik at man hele tiden må ta forbehold om man skal overlate kontrollen til andre.

Det er også en nær sammenheng mellom tillit og hvordan kunder og klienter blir møtt av institusjonenes ansatte. Det er viktig at de blir møtt med «anerkjennelse og respekt, at de har en opplevelse av å bli behandlet på en rettferdig måte, at de blir regnet *med* og ikke bare *regnet med*» (Grimen, 2012, s. 103-4). Det vil i denne sammenhengen bety at barna ikke blir behandlet ut fra pris og inntjening, men at de blir behandlet som mennesker med en egenverdi og at man tar noen beslutninger basert på noen etiske og moralske begrunnelser.

I Luhmanns (1999) forståelse av tillit er det snakk om en funksjonell mekanisme til reduksjon av kompleksitet. Niklas Luhmann (1999) skiller mellom tillit og tiltro. Begge begrepene viser til situasjoner hvor forventninger kan oppfylles eller ikke oppfylles. Men ved tiltro er man ikke bevisst risikoen i situasjonen, og man vil ikke overveie alternativet. I mitt eksempel kunne det være å bli hjemme med barna selv, da man ikke er villig til å ta sjansen på å stole

på barnehagen. I situasjoner med tiltro reagerer man gjerne med å skylde på andre, hvis man ikke oppnår det man forventer, mens i tillitsforhold vil man heller angre på at man hadde tillit til noen andre.

I forlengelsen av dette ser Grimen (2009a, s.19-22) på tillit som «handlinger», som han mener er helt avgjørende for å kunne beskrive tillit. Å stole på noen er å handle med få forholdsregler og tillitens forsvarlighet betinges av andres pålitelighet. Derfor må alle beskjefte seg oppnå en selvtillit. Vi kan ikke ha plikt til å stole på noen som misbruker vår tillit for å skade eller lure oss. Den eneste fornuftige måten å handle på blir da mistillit.

Små barns utvikling er i stor grad knyttet til foreldrenes trivsel og i denne sammenhengen tilliten til barnehagen. Derfor er det viktig for barnehagene å utvikle en god og tillitsfull relasjon til foreldrene for å få til et tett og godt samarbeid (Glaser, 2019, s. 19). «Tillit er selve bærebjelken i en samarbeidsrelasjon» (Drugli, 2019, s. 128) og foreldrenes involvering er viktig for «barnets trivsel og utvikling i barnehagen» (Clarke-Stewart og Allhusen, 2005, sitert fra Glaser, 2019, s. 20). Dette knytter jeg opp til barnehagelærerprofesjonen som skal organisere det sosiale miljøet til barna og deres foreldre, som da forholder seg til dette ekspertsystemet, i rollen som foreldre til sine barn.

I Norge, sammen med de andre Skandinaviske landene, har vi spesielt høy tillit til hverandre og til offentlige institusjoner. Det høye tillitsnivået i Norge kan forklares ved at vi har velfungerende offentlige institusjoner. Gode institusjoner er nemlig *pålitelige* (Grimen, 2012, s. 88-90). Når vi vet hva som blir gjort og vi kjenner til argumentene for avgjørelser skaper det tillit til myndigheter og offentlige kontorer i Norge (Skirbekk og Skirbekk, 2012, s. 80, Grimen, 2012, s. 85). I tillegg må en god institusjon jobbe ut fra bestemte verdier, slik som det å holde løfter, rettferdighet og det å ville det beste for andre. Det er gjerne de samme verdiene og normene som gjelder for normal samhandling mellom mennesker som ønsker å ha et godt forhold til hverandre (Grimen, 2012, s. 93). Det vil si at gode institusjoner reduserer sårbarhet og usikkerhet gjennom de verdiene de jobber ut fra, målsetningen med arbeidet og hvordan de forvalter sitt rykte. Når foreldre overlater barna sine til barnehagen, er det ikke til en bestemt medarbeider i barnehagen, men til et mer eller mindre anonymt ekspertsystem eller institusjon. Vi kan derfor ha tillit til institusjoner, organisasjoner og ekspertsystemer, hvor vi kan ha tro på at de fungerer slik vi forventer – og det tror vi i utgangspunktet i Norge (og resten av Skandinavia).

2.2 Barnehagelæreren som profesjon

Jeg definerer altså barnehagen som et ekspertsystem og videre barnehagelærerne som en profesjon. Barnehageprofesjonen forstås da ut ifra 1) et yrke som utfører tjenester for enkeltindivider, basert på kunnskap ervervet gjennom en spesialisert utdanning og et kunnskapsbasert yrke, og at 2) profesjonene er til for å utføre bestemte oppgaver på vegne av samfunnet. Barnehagelærernes oppdrag kan defineres som et politisk vedtatt mandat eller et samfunnsmandat. Harald Grimen (2008, s. 203) kaller dette for et *forvalteransvar* over en type oppgave:

Samfunnet legger en oppgave i hendene på en gruppe yrkesutøvere. Det gir oppgaven i disse yrkesutøverens varetekt med visse forbehold. Men ved å gjøre det gir samfunnet yrkesgruppen betydelig spillerom til å løse oppgaven slik den selv mener er best (Grimen, 2008, s. 203).

Barnehagelærernes profesjonelle ansvar kan derfor aldri løsrives fra barnehagens særskilte mandat som pedagogisk virksomhet. Dette ansvaret springer ut ifra at vi har *tillit* til at profesjonsutøvere handler ut fra pålitelig kunnskap og moralsk dømmekraft. Da det pedagogiske arbeidet i barnehagen er preget av en kompleksitet og uforutsigbarhet, kan det ikke på forhånd defineres hvilke handlinger barnehagelærer skal utføre for å oppfylle sitt profesjonelle ansvar (Østrem 2015, s. 265). Hennem og Østrem (2016, s. 87) konkluderer med at barnehagelæreren ofte må ta avgjørelser som er basert på skjønn, sammen med profesjonell dømmekraft, der konteksten er uoversiktlig og kompleks – og der handlingsrommet er lite.

Tillitsgivers (barnehagelærerens) autoritet er på den ene siden juridisk regulert og på den andre siden er handlingen å besørge omsorg, oppdragelse og pedagogisk utviklingsarbeid, basert på en lang rekke skjønnsspørsmål om hva som fortløpende vurderes som riktig å gjøre. På denne måten er barnehagen både en institusjon og et ekspertsystem, hvor tillit skal redusere kompleksitet, der alle parter er avhengig av hva den andre foretar seg og alle har anledning til å korrigere sine handlinger (Andersen, 2016, s. 31).

Glaser viser til Anthony Giddens teori om ekspertsystemer, når hun skriver at barnehagen kan fungere som en arena hvor foreldre kan prøve ut foreldrerollen ved å «speile og kontinuerlig skape sin egenidentitet» (Glaser 2019, s. 35). Det er i første rekke de daglige møtene ved levering og henting og tilbakemeldingene fra barnehagen som former denne identiteten. Vibeke Glaser (2019) fremhever at foreldre trenger noe speilingsmuligheter for egen

foreldreidentitet, på «samme måte som barn trenger speiling fra «andre betydningsfulle personer» under dannelsen av egen identitet» (Glaser 2019.s,35).

Barnehagelæreren mandatet er sammensatt og komplekst. Å være profesjonsutøver innebærer i tillegg til at du har sagt ja til å bære et personlig ansvar for enhver handling du utfører. Henriksen (1997, s. 205) viser til Levinas utsagn: «To be responsible is always to have to answer for a situation that was in place before i came on the scene». Det er derfor en forpliktelse knyttet til sammenhengen mellom subjektet og fortiden. En ansvarlig profesjonsutøver omsetter sin kunnskap til handling i praksis, forankret i en faglig fundert identitet som innebærer evnen til en kontinuerlig vurdering av hva som er det beste alternativet i komplekse situasjoner i omskiftelige samfunn (Solbrekke og Østrem 2011, s. 202).

Solbrekke og Østrem (2011, s. 202) skriver at barnehagelærere som profesjonsutøvere må varsle hvis de ser at noe strider mot deres profesjonelle mandat. De skriver om hva det innebærer å forholde seg kritisk og profesjonelt ansvarlig hvis politiske og/eller byråkrater styrer prioriteringer som vurderes å stå i strid med det profesjonen tolker som samfunnsmandatet. «Som profesjonsutøver må derfor førskolelæreren varsle hvis en ser at noe strider mot det profesjonelle mandatet» (Solbrekke og Østrem, 2011, s. 202). Hanne Arendt (2000, s.55) viser til Dostojevskij sine dagbøker, hvor han spør om hvem «som ikke har råd til å møte virkelighetene fordi hans forbrytelser er blitt en del av den», som kan settes i sammenheng med det å bli en del av en (barnehage-) kultur. Som barnehageansatt blir man fanget av kulturen man er en del av, som også kan stride mot den profesjonelle mandatet, uten at man nødvendigvis varsler om eller gjør noe med dette.

2.3 Etikk og profesjon

I en del grunnleggende defensjoner av en profesjon er etikk nevnt som en sentral faktor. En mye sitert definisjon av profesjonsetikk stammer fra sosiologen Vilhelm Aubert, som nettopp viser til etikk og faglige normer: Vi kan definere en profesjon som en yrkesgruppe med utdanning på akademisk nivå, med monopol på å utføre visse arbeidsoppgaver, og med høy grad av intern kontroll med etterlevelsen av yrkesetiske og faglige normer (Slagstad og Messel 2014, s.11). Ulf Torgersen (1972, s.8, sitert i Christoffersen 2011, s.19) legger til at de

mennesker som utøver yrke, skaffer seg muligheter gjennom en spesiell utdanning. Christoffersen (2011, s.15) poengterer at når et yrke skal defineres som en profesjon, hører det med at yrket har en profesjonsetikk. Det er derfor en voksende interesse i en rekke yrkesgrupper for å definere seg som profesjon og en økende interesse for etikk i samfunnet. Profesjonsutøverne befinner seg nemlig alltid i et spenningsfelt fordi ulike hensyn kan komme i konflikt med hverandre (Christoffersen 2011, s.15-22).

Et sentralt spørsmål i etikken er hva man bør gjøre i ulike situasjoner (Christoffersen, 2011, s. 14). I sin diskusjon av profesjonsetikk viser derfor Christoffersen (2011, s.14) til spørsmål «Hva bør jeg gjøre?» Spørsmålet handler ikke bare om hva det er mulig å gjøre eller feilaktig å gjøre, men om hva det er riktig å gjøre. Han utdyper viktigheten å skjelne mellom etikk og moral i faglige sammenhenger. Her er moral noe som først og fremst kommer til uttrykk gjennom det vi gjør. Når vi gjør en moralsk vurdering, spør vi om noe er riktig og galt. Etikk dreier seg om de regler og kjennetegnene vi bruker i de moralske vurderingene. Den kommer til uttrykk gjennom det vi tenker. I etikken tar vi stilling til om de reglene og kjennetegnene vi bruker er riktig eller gale. Det er grunnlaget for de moralske vurderingene vi interesserer oss for. «Vi spør hvorfor noe er riktig eller galt, og om de reglene vi har kan begrunnes» (Christoffersen 2011, s. 14).

Vi skiller mellom normativ og deskriptiv etikk, hvor det siste viser til «de regler, prinsipper og normer folk faktisk følger» (Hennum og Østrem 2016, s.69). I normativ etikk er det derimot noen etiske prinsipper, regler og normer som er «bedre eller riktigere enn andre» (Hennum og Østrem 2016, s.69). Den normative etikken har først og fremst en funksjon som et redskap for å analysere gitte situasjoner, hvor vi skal forstå, reflektere og handle når vi står ovenfor vanskelige valg og problemstillinger i hverdagen og livet generelt. Hennum og Østrem (2016, s. 70) påpeker at ingen «av de normative etiske teoriene kan gi svar på alt. Det er heller ikke hensikten med dem» (Hennum og Østrem, 2016, s.70).

En profesjonsetikk handler ikke først og fremst om de enkelte yrkesutøvere hver for seg, men yrkesorganisasjonen som tar seg av spesifikke profesjonsetiske regel for sine medlemmer. Christoffersen (2011, s.23-24) tar utgangspunkt i samfunnsvitenskapen, hvor det ikke er tilstrekkelig å definere profesjonen bare som kunnskapsbaserte yrker. Vi må også legge vekt på at de er sosiale sammenslutninger eller organisasjoner, med et mandat og oppdrag fra

samfunnet. Christoffersen (2011, s.25) viser imidlertid til at profesjonsetikken er noe mer enn yrkessammenslutningenes «code of conduct» som skal sikre at politikerne får det de har bestiller.

Dermed kan dydsetiske perspektiver være relevante i barnehagelærerprofesjonen. Det vil si å finne sin rolle innenfor handlingsrommet og reflektere over hvilke ferdigheter vi må lære oss. Det vil si at vi må forsøke å sette oss inn i den andre menneskes perspektiv for å kunne forstå det. Kunnskapsbasert praksis handler om å treffe faglige valg ved å integrere det vi vet, med det vi antar at bruker ønsker. «Det tradisjonelle og velbrukte alternativet er å praktisere på basis av det vi mener og ønsker» (Bjørdal 2009, s.125). Praksis handler også om at profesjoner er kunnskapsbaserte yrkessammenslutninger med et politisk mandat, og profesjonsetikken kommer som en konsekvens av mandatet (Christoffersen 2011, s.15). Dette kommer til uttrykk i handlinger som i alle hjelpende disipliner innebærer det å gjøre noe for å oppnå noe (Bjørdal 2009, s.125). Kirkegaard (1962, sitert Bjørdal 2009, s.126-127) viser oss at vi må begynne der den andre er for å kunne hjelpe noen. Å være en fagperson innebærer derfor å kunne sitt fag og å være en person, hvor da handlingene baseres på både evidensbasert kunnskap innenfor faget, kombinert med vår menneskelige tankeevne, som kan betegnes som skjønn.

Profesjonsetikk og spesielt innenfor relasjonsprofesjon eller det man kaller menneskebehandling profesjoner, er det ikke vanlig å fremstille prinsippet som følge av konsekvensetikken tankegang. Det blir mer lagt vekt på andre normative etiske perspektiver, som pliktetikk og dydsetikk (Hennum og Østrem 2016, s.72). Det å stå inne for hva man gjør, kan knyttes til dydsetikken, hvor det å være dydig er «å ha en karakter som setter vedkommende i stand til å gjøre gode handlinger» (Johansen, 1994, sitert i Hennum og Østrem 2016, s.80). Dette kan knyttes til at det finnes noen dyder som er «ønskelige at barnehagelærer etterlever og utvikler» (Hennum og Østrem, 2016, s. 81). Dydsetikken kan også sees i sammenheng med omsorgsperspektivet som handler om oppmerksomhet, trøst og forståelse (Hennum og Østrem, 2016, s. 80). Dette handler først og fremst om menneskelig interaksjon, og «hvordan vi blir møtt av andre» (Andresen, 2012, s. 121). Det kan derfor hevdes at «profesjonell dyd ikke kan læres, men må utføres i en kontekst der det er mulig å få tilbakemelding fra andre profesjonelle som helst er klokere enn en selv» (Hennum og Østrem, 2016, s. 81). Østrem (2012, s. 12) viser til at barnet er mer avhengig av den voksne enn

motsatt; den voksne har mer kunnskap, erfaring og er større og sterkere enn barnet. Etikken vil være opptatt av hvilke etiske verdier eller normer som sikrer det enkelte menneske og felleskapet gode liv. Hva trenger mennesker for å leve verdig liv? Hvis vi vet noe om hva som er viktig, så kan vi også si noe om hva som ikke er like viktig (Valen-Sendstad, 2013, s. 246).

Ser man videre på sammenhenger mellom normative begrepet, verdisyn og rettferdighet, kan tillitsgiver (barnehagelærer) viser til refleksjon og kommunikasjon gjennom hverdagen i barnehagens pedagogiske dokumentasjon. Der tillit skal ligge som en kjerne i alle kommunikasjon former og barnehagelæreren er avhengige av denne tillit for å lykkes.

I møtet med enhver ny oppgave i barnehagen er vi nødt til å gjøre en etisk vurdering basert på en eller annen form for generalisering. Denne generaliseringen kan bygges på evidensbasert kunnskap som beskriver lignende episoder. Men denne episoden er aldri helt lik den abstrakte beskrivelsen vi kan finne i litteraturen. Vi er derfor nødt til å bruke en viss grad av tenkning og skjønn for å se hvordan denne episoden skiller seg ut fra den abstrakte kunnskapen. Enhver form for menneskelig handling og etisk vurdering er nemlig avhengig av det menneskelige, nemlig tenkning, som kan vurderes som skjønn. Møtet med det andre mennesket krever altså en form for skjønn, som er basert på våre tidligere erfaringer med – og akkumulert kunnskap om – dette mennesket. Men denne kunnskapen bør også bygges på den fagspesifiserte, evidensbaserte kunnskapen som profesjonsutøveren har tilegnet seg gjennom utdanning og praksis. Vi må, som nevnt, både tilegne oss ny kunnskap om de barna vi omgås gjennom praksis, men denne kunnskapen må bygges på evidensbasert kunnskap, som igjen fører til ny praksis, som nødvendigvis også er basert på skjønn, i en evig sirkel (Bjørddal 2009, s.126-127). Bjørddal (2009, s.146) viser til at debatten mellom vitenskap og praksis kan tilbakeføres til Aristoteles, hvor meningen med debatten er først og fremst å bevisstgjøre oss om hvilke dilemma og forskjeller vi står ovenfor, og hvilke utfordringer oversetting fra forskning til praksis byr på. «Det er altså en type debatt som alltid bør være åpen, og ikke avsluttes» (Bjørddal 2009, s.146).

Utdanningsforbundet viser til etikkarbeidet som et av sine satsingsområde, etisk bevissthet og høy faglighet er kjernen i lærerprofesjonens integritet som er avgjørende for å skape gode vilkår for utvikling, lek, læring, danning osv. Gjennom dette arbeidet fra 2010- 2012 utarbeidet Utdanningsforbundet en plattform «Lærerprofesjonens etiske plattform som er et

felles uttrykk for de verdiene og det felles ansvar lærere, ledere i barnehage og skole har for å utvikle etisk forsvarlig praksis» *Utdanningsforbundet* (2012) definerer profesjonens ansvar og etikk og tillit slik:

Lærerprofesjonen har et ansvar overfor barn og unge, deres foresatte og samfunnet. Vi er forpliktet på, og ansvarlige for, barnehagens og skolens samfunnsmandat. Barnehagens og skolens formål er fundert på en rekke grunnleggende verdier, som vi som profesjon i fellesskap må gi et praktisk meningsinnhold. Vi må ta ansvar for å holde liv i dialogen om hvorvidt vår yrkesutøvelse lever opp til disse verdiene (*Utdanningsforbundet*, 2012).

Utdanningsforbundet kobler også etikk direkte opp mot tillit, ved at profesjonen skal synliggjøre det felles verdigrunnlaget som skal fremme tilliten til profesjonen. «Denne tilliten trenger vi for å ha friheten til å treffe gode valg der rett handling ikke gir seg selv» (*Utdanningsforbundet*, 2012). Ut fra dette, har *Utdanningsforbundet* utviklet en profesjonsetikk plattform som blant annet sier at de ansatte skal «øke tilliten mellom profesjonen og samfunnet» (*Utdanningsforbundet*, 2012).

Da den barnehageansatte har mest makt i relasjonen til foreldrene, har de også «ansvaret for at det bygges opp en samarbeidsrelasjon som er preget av tillit til foreldre» (Drugli, 2019, s. 129):

Fordi maktrelasjonen mellom foreldre og profesjonelle er asymmetrisk (Nordahl, 2015), må den profesjonelle først og fremst ta ansvar for sin egen væremåte i møtet med foreldrene, og gjennom den legge til rette for at tillit vokser frem (Glaser, 2019, s. 129).

Videre er barnets trivsel, utvikling og læring «i stor grad knyttet til kvaliteter i samarbeidet mellom hjem og barnehage» (Glaser, 2019, s. 69):

Når foreldre opplever at samarbeidet og kommunikasjonen med barnehagen er god, vil dette påvirke barnets trivsel og utvikling positivt (Glaser, 2019, s. 69).

Da foreldrene vet mer enn noen andre hvordan barnehagen påvirker barnets trivsel og utvikling, er dette «viktig for personalet å få rede på» (Glaser, 2019, s. 70). «Den daglige kontakten og den uformelle praten om barnet og hva som har skjedd i løpet av dagen, danner en viktig base for foreldresamarbeidet (Drugli og Onsøien, 2010, sitert fra Glaser, 2019, s. 70). For mange foreldre er det nettopp det daglige møtet og dialogen med de ansatte som oppstår i levering- og hentesituasjoner det viktigste (Glaser, 2019, s. 78). Dr.philos May-Britt Drugli (2019, s. 130) fremhever derfor at det er «viktig å benytte de daglige mulighetene for kontakt i bringe- og hentesituasjonen, for å «sikre så mye kontakt som mulig med foreldrene»

(Drugli, 2019, ss 130). «Gjennom samtaler og tilstedeværelse i barnehagen kan foreldre og personalet bli tydelige for og trygge på hverandre» (Gjervan, 2006, sitert fra Glaser, 2019, s. 79).

Gjennom et bevisst arbeid med å bygge tillit og gjensidig forståelse for hverandres situasjon i hverdagen blir det lagt et grunnlag for at både personalet og foreldre skal oppleve det formelle samarbeidet som engasjerende (Gjervan, 2006, sitert fra Glaser, 2019, s. 79).

«Den daglige, uformelle kontakten er viktig både for å bli kjent med foreldrene og barnet, og for å bygge tillit» (Thoresen 2017.s,60). Barnehageprofesjon blir dermed bindeledd mellom samfunn og individ og kan knyttes direkte opp mot yrkesutøverens barnesyn. I denne spesifikke profesjonsetikken blir det lagt vekt på barnets autonomi. Profesjonsetikk er møter og bearbeidelser. Dette skaper både en spennende, gjentakende og faglig utfordrende situasjon for den som skal analysere situasjonen: Det spennende er hva som kommer til uttrykk på forskjellige måter gjennom de ulike variasjoner, mens det gjentakende og faglige utførende er å være i stand til og formulerer nyansene og detaljene på en tilstrekkelig tydelig måte (Henriksen 1997, s. 189).

2.4 Profesjon og samfunn

Når et profesjonsteoretisk perspektiv for barnehageprofesjon tar utgangspunkt i et bindeledd mellom samfunn og individ (Østrem 2015, s.264), som samtidig viser hvordan barnehagelærerne kan defineres som en profesjon, kan barnehageprofesjonen forstås ut ifra (1) et yrke som utfører tjenester basert på kunnskap ervervet gjennom en spesialisert utdanning og et kunnskapsbasert yrke og at (2) profesjonene er til for å utføre bestemte oppgaver på vegne av samfunnet. Barnehagelærernes oppdrag kan defineres som et politisk vedtatt mandat eller et samfunnsmandat. Selv om det er en sammenhengende handlingslogikk i forvalteransvaret, er det barnehagelæreren som må skille mellom de ulike kravene som de blir tildelt. Østrem (2015, s. 264) har en profesjons etisk tilnærming til forskjellige former for profesjonelt ansvar. Profesjonsetikken er også basis for yrkesutøvere kan stille krav til politikere om hva de kan og bør bestille, og ikke minst om hva de ikke kan eller bør bestille. Den profesjonelle er ikke bare et lydig redskap for de politiske oppdragsgiverne, men har også et etisk mandat som krever at vedkommende må stå inne for det han eller hun gjør.

Barnehagelæreren har en forpliktelse overfor barna som enkeltindivider til å forvalte sin kunnskap på en etisk forsvarlig måte (Østrem 2015, s. 265). I likhet med andre profesjonsutøvere skal barnehagelæreren ivareta både samfunnets verdier, interesser og enkeltindividets behov (Sullivan, 2005, sitert i Solbrekke og Østrem, 2011, s. 201). Durkheim (2001, sitert i Solbrekke og Østrem, 2011, s. 201) sier at det er en forståelse som er forankret i at profesjonen har et helt spesifikt moralsk og sosialt samfunnsansvar – et ansvar som bygger på et annet rasjonale enn det byråkrati og økonomi gjør. Ifølge Durkheim (2001, sitert i Solbrekke og Østrem, 2011, s. 201) fremstår profesjonen som en form for mellomledd mellom enkeltindividet og staten, der best mulig løsning for individet må ivaretas innenfor et større samfunnssyn. Dette fordrer at enhver profesjonsutøver må forholde seg kritisk til egen yrkespraksis i arbeid med ivaretagelse av så vel enkeltindividets (barnets) behov, som statens (arbeidsgivers) interesser.

Vibeke Glaser (2019, s. 14) hevder at personalet i en barnehage bør være en *brobygger* mellom fagkunnskapen (profesjonskunnskapen) og foreldrenes kunnskap om barnet (hverdags- kunnskapen), «på en måte som gir både barnehagelærere og foreldre økt innsikt i barnets utvikling» (Glaser, 2019, s. 14). Samtidig er det barnehagelærerne som har «*definisjonsmakt og modellmakt i møte med foreldrene*» (Glaser, 2019, s. 51). Definisjonsmakt er da «noe som en bevisst erkjenner og inntil videre bøyer seg for, men som også derfor kan innby til motforestillinger» (Bråten 2004.s,89):

Den som antar og tilkjenner å ha rett til å definere et saksforhold i kraft av sin ekspertise, kan sies å ha ekspertmakt eller definisjonsmakt (Bråten 2004.s,89).

Definisjonsmakt trenger derfor ikke å være negativt, «fordi den kan innby til overskridelse og protester» (Bråten, 2004, s. 89). «Til forskjell fra modellmakt, som den avmektige ikke er seg bevisst og derfor ikke kan stille spørsmål ved før den blir opphevet med bevisstgjøring» (Bråten, 2004, s. 89). Makt, i form av definisjonsmakt, kan derimot gi både kraft og styrke til samarbeidet (Tholin, 2013, sitert fra Glaser, 2019, s. 52). Det er derfor viktig for barnehagelærere å erkjenne at de har makt som fagpersoner, og at de «bruker den på en klok måte» (Glaser 2019: s,52). Med «en klok måte» viser Vibeke Glaser (2019) til at barnehagelæreren, som representant for ekspertsystem, må være bevisst på språkbruk og bruk av fagspråk for å unngå misforståelser, avstand og unødvendige konflikter (Glaser 2016.s,27, sitert fra Glaser 2019.s,53):

Ekspertsystemene og profesjonene har som sitt kjennetegn at de nettopp besitter unik og spesialisert kunnskap. Det ligger i profesjonens legitimitet å hevde nettopp dette. (...) Profesjonskunnskapen vil lett fremstå som selve normen. Foreldre kan ofte ha en oppfatning om at fagpersonen nærmest har en fasitbok å slå opp i, på samme måte som legen blar i sin legebok for å finne riktig medisin til halsvondt (Glaser 2019.s,52).

Disse forventingene om klare og entydige svar er mer eller mindre beviste hos mottaker og kan derfor defineres som definisjonsmakt. Men på denne måten kan kommunikasjonen også tolkes som en profesjonskamp, hvor leger eller barnehagelærere bruker kommunikasjonen til å fremme sin egen profesjon og kunnskap for å oppnå respekt i omgivelsene.

Dette kan vi sammenligne med hvordan leger etablerte sin posisjon som en viktig profesjon på begynnelsen av 1900-tallet (jf. Blom, 1999, s. 236; Rogstad, 1996, s. 87). Legene ønsket å utvikle yrket sitt ved å dyrke og spre spesialisert kunnskap for å styrke en akademisk vitenskapelig inspirert modernisering av medisinsk yrke og for å øke dens innflytelse og anerkjennelse i samfunnet. Legene i Norge hadde ikke oppnådd kontroll over det medisinske feltet, slik prestene hadde om kirkesaker og advokatene på det administrative området. Norske leger var pionerer innen tuberkulosearbeidet på slutten av århundret, men de var i ferd med å miste kontrollen over behandlingen av tuberkulose rundt århundreskiftet. Helse var til og med et felt kontrollert av advokater (Haave, 2014, s. 277), ettersom det sanitære prosjektet i kampen mot smittsomme sykdommer ble løftet fra legene til det juridiske feltet (Schmidt & Kristensen, 2004, s. 50). *Landsforening mot tuberkulose* i 1910 ble en forsterkning av prinsippet om medisinsk kontroll av helseproblemer og legenes yrke. Det var spesielt viktig for legene å markere deres territorium og å understreke deres samfunnsverdi (Blom 1999, s. 236, Rogstad, 1996, s. 111-113). Legeprofesjonen var også opptatt av å ekskludere potensielle konkurrenter, som for eksempel «kloke kvinner» og andre kvakksalvere (Blikrud, Hestmark og Rasmussen, 2002, s. 349).

Vi kan derfor si at barnehagelærerne er i en lignende situasjon som legene på begynnelsen av 1900-tallet. Det er en kamp for anerkjennelse av profesjonen og kunnskapen i kamp mot «kloke koner» som besitter en mer hverdagslig kunnskap – eller en ikke-vitenskapelig eller ikke-evidensbasert kunnskap. Å underkommunisere en slik profesjonskamp, basert på vitenskapelig og/eller evidensbasert kunnskap, kan derfor vurderes som naivt, men barnehagelærere må samtidig forsøke å opptre profesjonelt og bruke sin makt på en klok måte

(Glaser, 2019, s. 52). Samarbeidet hviler nemlig på gjensidig tillit mellom foreldre og ansatte (Drugli, 2019, s. 128; Ravn, 1995, s. 204, sitert fra Glaser, 2019, s. 67):

Alt godt samarbeid handler primært om å se den andre, om god og tydelig kommunikasjon, gjensidighet, åpenhet og tillit. Mye av dette omtales gjerne som *relasjonskompetanse* og utgjør en viktig del av det å være profesjonell (Glaser, 2019, s. 69).

Og profesjoner er nettopp et kjennetegn på det moderne samfunn, med utstrakt arbeidsdeling mellom ulike profesjoner.

2.5 Profesjoner, kommunikasjon og det *moderne* samfunn

Utviklingen av profesjoner kan knyttes til utviklingen av moderne samfunn, hvor arbeidsfordeling er et vesentlig prinsipp. Foucaults knytter profesjoner til sosial kontroll og disiplinerende problem og behov. Dermed er profesjonene også «dørvoktere inn til det moderne samfunnet» (Christoffersen 2011, s. 40). Foucault knytter altså utviklingen av profesjoner til det å skape orden i det moderne samfunn ved at utvalgte personer er gitt spesifikke oppgaver i samfunnet, som skaper orden og som vil disiplinere den enkelte inn mot spesielle oppgaver som skal utøves på bestemte måter. Disse bestemte måtene å gjøre ting på ble gjerne bestemt gjennom utdanning og svennebrev, hvor diskusjonen om yrkesetiske og faglige normer har blitt en viktigere del av hvordan arbeidsoppgavene skal utføres etter hvert som profesjonene har modnet og målsetningene har blitt klarere (Slagstad og Messel 2014, s.11)

Niklas Luhmann deler det moderne samfunnet inn i ulike systemer, som har ulike funksjoner, som til sammen gjør at samfunnet fungerer som en helhet. Ethvert system har sine bestemte *binære koder* for kommunikasjon, et *program* de bygger den spesifikke logikken på og et *medium* det kommuniseres gjennom (se tabell 2.1). Om barnehager er innenfor utdanningssystemet, er kunnskap og ferdigheter målet, de binære kodene for kommunikasjonen er å lære (positivt) og ikke lære (negativt), logikken man bygger utdanningen på er ulike offentlige lover, planer og vedtak, og mediet som man snakker gjennom (bruker i kommunikasjonen) er plikten til å gå på skole og mulighetene for en yrkeskarriere. Funksjonen til utdanningssystemet er å gi befolkningen utdannelse og en form for dannelse. Det vil si at når man snakker (om utdanning) innenfor utdanningssystemet må kommunikasjonen bygges på de binære kodene lære og ikke lære, hvis ikke blir utsagnene avvist som ikke relevante i sammenhengen. Om barnehagen er innenfor utdanningssystemet,

er de binære kodene for kommunikasjonen lære og ikke lære. Det er det kommunikasjonen dreier seg om og annen type kommunikasjon blir betegnet som irrelevant dette systemet (Dahlen og Skarpen, 2018, s. 110-114).

For sosiale bevegelser (som for eksempel *Barnehageopprøret*) er funksjonen (oppgaven) å introdusere problemer i offentligheten, målet er å skape endring, det kommuniseres gjerne gjennom en slags folkelig mobilisering, hvor logikken (grunnlaget) er protest (mot en bestemt type løsning eller handling). Samtalen innenfor sosiale bevegelser dreier seg da om man er berørt av problemet eller ikke. Jeg tolker da at man kan være direkte berørt (slik *Barnehageopprøret* er) eller på en eller annen måte følelsesmessig berørt (ved at man for eksempel føler sympati med en spesiell gruppe).

Luhmanns systemteori kan settes i sammenheng med ulike former for områdeetikk, der vi innenfor at bestemt område har en egen *områdeetikk* som er gyldig innenfor et gitt område, hvor det er bestemte «situasjoner eller problemer som oppstår for visse grupper mennesker eller innenfor spesielle virksomheter» (Hennum og Østrem 2016, s. 67). Innenfor utdanningssystemet er det kunnskap som er verdien, mens det innenfor det økonomiske systemet er inntjening den viktigste verdien, eller målet (se tabell 2.1).

Ifølge Luhmanns logikk, er mediernes mål er å få og gi oppmerksomhet til bestemte saker, og det gjør ved å sette sammen fortellinger med, hvor det ofte er konflikter mellom to parter. Logikken er å lage historier, som de viser med lyd og bilder – og funksjonen i er å gi oss informasjon og underholdning. Men ifølge teorien om agendasetting har mediene ikke makt over hva vi skal mene, men heller makt til å påvirke oss i hvilke tema vi skal mene noe om. Mediene kan påvirke hvilke saker folk er opptatt av, men ikke hvordan de skal være opptatt av disse sakene og hvordan de forholder seg til disse sakene, men mediene kan ha en langsiktig effekt på publikums kognitive oppfatninger av ulike ting, slik som for eksempel kjønnsrollemønstre, homofili og utdanning (Gripsrud, 2015, s. 56). For å få oppmerksomhet om ulike saker, bruker gjerne journalistene (media) de såkalte nyhetskriteriene til å finne saker og for presentere sakene (Bjerke, Øvrebø og Brurås, 2012, s. 27):

Tabell 2.1 Noen av samfunnets funksjonssystemer (Resse-Schäfer 2009, s. 210-211; Dahlen og Skarpen, 2018, s. 111)

System	Mål	Binære koder	Program	Medium	Funksjon
Familien	Overlevelse	Kjærlighet / ikke kjærlighet	Kontrakter	Intimitet	Basale behov
Utdanning	Kunnskap, ferdigheter	Lære / ikke lære	Offentlige planer	Skoleplikt, karriere	Utdannelse, dannelse
Sosiale bevegelser	Skape endring	Berørt / ikke berørt	Protest	Mobilisering	Introdusere problemer
Økonomi	Inntjening	Eie / ikke eie	Pris	Penger	Produksjon av varer og tjenester
Masse-medier	Publikums oppmerksomhet	Fortelling / ikke fortelling	Historier	Språk, bilder	Informasjon, underholdning
Politikk	Makt	Posisjon/opposisjon	Politiske ideer og ideologier	Konkurransen om makt	Kollektivt bindende avgjørelser
Helse	Gjøre folk friske	Frisk/syk	Hippokratisk ed (etiske standarder)	Behandling	Helse
Rett (jus)	Rettferdighet	Rettmessig/lovbrudd	Rett, orden	Lover, regler	Sikkerhet, avgjørelser i konflikter
Vitenskap	Kunnskap, viten	Sant/usant	Forskning	Kunnskap	Produksjon av viten

- *Konflikt*: Media setter opp en konflikt eller motsetning mellom personer eller interesser
- *Vesentlighet*: Saken er viktig for samfunnet eller store deler av publikum
- *Identifikasjon*: Publikum kan identifisere seg med personene i oppslaget, ved hjelp av sosial, kulturell eller geografisk nærhet

- *Sensasjon*: Media vier oppmerksomhet til det uvanlige eller oppsiktsvekkende (ikke det hverdagslige)
- *Aktualitet*: Mediene forteller om det som nettopp har skjedd, det nye

Nyhetskriteriene gjelder derfor for både *hvordan* nyhetene blir presentert og *hvilke* saker som får oppmerksomhet i mediene. Om det er en konflikt mellom noen politikere eller andre, er det større sjans for at det blir oppmerksomhet om saken i media, samtidig som media ønsker å fremheve denne konflikten (eller andre nyhetskriterier).

Hvordan *Barnehageopprøret*, som en sosial bevegelse, har skapt oppmerksomhet om problemene i barnehagene ved hjelp av mediene skal jeg se på i det videre. Den neste kapittelet tar blant annet for seg *hvordan* jeg har gått frem for å undersøke dette.

3 Metode: En konstruktivistisk tilnærming

I denne oppgaven ønsker jeg å få svar på hvordan samtalene om barnehagene er med på å skape en forståelse av barnehagen, som et ekspertsystem og institusjon. Jeg har analysert på noen utvalgte medietekster, som omtaler barnehagen og dens oppgaver og ansvar i samfunnet.

Jeg tar utgangspunkt i de hverdagslige møtet mellom foreldre og barnehagelærere. Jeg undersøker hvordan de ansatte opplever denne situasjonen med hensyn til tillit og samarbeid. Da tillit er et mellommenneskelig og dynamisk fenomen (Skirbekk 2007, s. 38), mener jeg det er nyttig å gjennomføre kvalitative dybdeintervjuer for å få en nærmere forståelse for opplevelsen av tillit og sammenhengen med informasjonen og samarbeidet med barnehagen. Jeg forsøker også å sette dette hverdagslige møtet i sammenheng med den offentlige debatten som også er med på å forme forståelsen av hva en barnehage er og bør være.

I denne oppgaven er jeg ute etter å se hvordan utvalgte personer *snakker* om den institusjonen de selv er en del av. For å få noe innsikt i dette, spør jeg dem hvordan de opplever denne institusjonen og hvordan intuisjonen blir omtalt i offentligheten. Jeg prøver også å ta tak i de uformelle samtalene rundt bringing og henting av barn i barnehagen, da dette er samtaler som kan påvirke oppfatningen av barnehagen, og dermed også opplevelsen av hva en barnehage er og bør være.

Jeg undersøker fire ulike aktører:

1. *Barnehageopprøret* i møte med mediene og den offentlige (politiske) debatten
2. Journalisters (medias) presentasjon av saker om barnehagene
3. Barnehagelærere, i hverdagsmøter med foreldrene
4. Foreldrenes opplevelse av barnehagen

I dette kapittelet presenterer jeg metoden og premissene for undersøkelsen, hvor jeg ønsker å finne et svar på følgende spørsmål:

Hvordan ble det snakket om barnehagene i Norge i forbindelse med Barnehageopprøret?

For å finne ut om hva slags inntrykk dette skaper av barnehagen i Norge, stiller jeg fem mer konkrete forskningsspørsmål:

1. *Innenfor hvilke rammer ble barnehagene i Norge fremstilt i forbindelse med Barnehageopprøret fra 2016?*
2. *Hva tenker de sentrale aktørene i Barnehageopprøret om den offentlige debatten om barnehagene i Norge?*
3. *Hvordan opplever barnehagelærerne den økte oppmerksomheten på barnehagesektoren, gjennom Barnehageopprøret?*
4. *Hva er viktig for barnehagelærerne å kommunisere til foreldrene i hverdagen?*
5. *Hvordan oppfatter foreldrene barnehagen og Barnehageopprøret?*

For å få tak i *opplevelsen*, benytter jeg meg av kvalitative undersøkelser, som kan gi innsikt i menneskers grunnleggende opplevelser av deres livsverden «slik vi møter den i dagliglivet, og slik den fremtrer i den umiddelbare og middelbare opplevelsen, uavhengig av og forut alle forklaringer» (Kvale og Brinkmann, 2017, s. 46). Målet og hensikten blir å registrere, beskrive og få tak i kompleksiteten i ulike opplevelser av menneskers livsverdener. Semistrukturerte dybdeintervju ligger under den kvalitative forskningsstrategien, og gir en mulighet til et innblikk i andres hverdagsverden. Jeg stiller de aktuelle aktørene spørsmål om opplevelsen med barnehagen ut fra en intervjuguide til bruk for semistrukturerte dybdeintervjuer med et begrenset antall foreldre. I utgangspunktet har jeg noen medbrakte forutsetninger, som da også vil påvirke de resultatene jeg kommer frem til: Jeg går ut fra at de aller fleste foreldrene ønsker *informasjon* fra barnehagen om deres eget barn og hva som skal gjøres (ved bringing) og hva som er gjort i løpet av dagen og hvordan barnet har hatt det (ved henting). Jeg tar også utgangspunkt i at foreldrene ser på denne informasjonen som verdifull. Jeg har utgangspunktet i kvalitativ metode og først og fremst dybdeintervjuer, som gir noen muligheter for å få innsikt i menneskers opplevelser, men som samtidig gir noen klare begrensninger. Begrensningene ligger først og fremst i det begrensede antallet respondenter, slik at det er vanskelig å generalisere mine funn fra denne undersøkelsen, men de kan likevel gi noen indikasjoner for noen sammenhenger og virkelighetsoppfatninger.

I dette kapitlet presenterer jeg utgangspunktet for medieanalysen (kap. 3.1) intervjuguidene i detalj for Barnehageopprøret (3.2), de resterende barnehagelærerne (3.3) foreldrene (3.4) og prosessen med rekruttering av informanter (3.5). Dette kapitlet inneholder en diskusjon omkring kvalitative tilnærminger og dybdeintervjuer (3.6), gjennomføring av intervjuene, transkribering, tolkning og analyse (3.7) og til slutt: forskningsetikk (3.8).

3.1 Medieanalyse

Jeg har gjort en analyse av *Barnehageopprøret* i offentligheten. Jeg har sett gjennom og analysert følgende aviser i perioden 30. april – 4. juni 2018: *Dagsavisen*, *Aftenposten*, *Morgenbladet*, *Klassekampen*, *Dagbladet*, *Verdens Gang* og *Vårt Land*. I tillegg har jeg analysert innslag i *NRK TV* og *TV2* i den samme perioden, hvor ledere for barnehager ble intervjuet to ganger (i *Dagsnytt 18* og *Dagsrevyen*).

For avisene, har jeg søkt på «barnehage» i *Retrievers* database og tatt med alle artiklene som omhandler barnehager. Jeg har tatt vekk artikler som bruker begrepet barnehage som en metafor for noe annet, som for eksempel «Han kaller det hele for en barnehage for voksne» (*Klassekampen* 05.05.18). Jeg har også tatt vekk artikler hvor barnehage er kun nevnt i en bisetning, som for eksempel «Selv jobber hun i en barnehage ved siden av skrivingen» (*Klassekampen* 05.05.18).

Jeg har analysert og gruppert artiklene ut fra tema og *ramme*. Med ramme mener jeg hvilken tolkningsramme (*framing*) temaet for artikkelen blir satt inn i. For TV-innslagene har jeg analysert hvordan de ulike aktørene (journalister og intervjuobjekter) snakker om barnehagen (som system eller institusjon), med hensyn til oppgaver, forventninger og samfunnsrolle, før jeg konkluderer med hvilken ramme samtalen blir satt inn i.

3.2 Barnehageopprøret

For å få en bedre forståelse for hvordan representanter for *Barnehageopprøret* tenker, har jeg intervjuet to representanter fra *Barnehageopprøret*, som også er barnehagelærere, Palma Anette Kleppe og Iselin Dagsdotter Sæterdal. Jeg stilte spørsmål for å høre om erfaringene de hadde fra barnehagelærerprofesjonen, og om de hadde inntrykk av at barnehageopprøret hadde gjort noe med tillitsforholdet mellom foreldrene og barnehagen. Jeg hadde følgende spørsmål:

- 1) Hvordan opplever dere som en sentral aktør i *Barnehageopprøret* at deres engasjement blir møtt i barnehagen og blant foreldre? [jeg stiller dette spørsmålet for å få noe innsikt i hvordan reaksjonene på kritikken fra Barnehageopprøret har kommet fra både barnehagelærere og foreldre, men også barnehageeiere og politikere]

- 2) Har #uforsvarlige historier endret seg underveis? [jeg stiller dette spørsmålet for å få en mer innsikt i hvordan barnehagelærerne har reagert på kritikken og de andre historiene som har kommet frem]
- 3) Har dere inntrykk av at opprøret har løftet frem en annen kultur i barnehagen? (Har du/dere historier?) [jeg stiller disse spørsmålene for å få ytterligere innsikt i kommunikasjonen med barnehagelærerne og hvem og hvor de i Barnehageopprøret ble kontaktet av profesjonskollegaer]
- 4) Hva sier barnehagelærerne om *Barnehageopprøret*? [jeg stiller dette spørsmålet for å sikre at jeg får med meg de reaksjonene de har fått fra barnehagelærerne]
- 5) Har dere inntrykk av at Barnehageopprøret blir oppfattet forskjellig i de ulike leddene i organisasjonene: styrere, daglig ledere, pedagogisk ledere og barnehagelærere? [jeg stiller dette spørsmålet for å høre om hvem som har tatt kontakt og om hva slags reaksjoner de hadde fått fra ansvarlige i barnehagene og om dette skilte seg fra de som ikke har et overordnet ansvar i barnehagene (og de ulike avdelingene) – og hva slags former for sensur de har inntrykk av at det har vært i barnehagene]
- 6) Har du/dere fått tilbakemeldinger fra foreldre, eventuelt hva? [jeg stiller disse spørsmålene for å få ytterligere innsikt i foreldres holdning til *Barnehageopprøret* spesielt, men også til deres holdning til barnehager generelt, se også spørsmål 1]
- 7) Har du noen tanker om hvordan engasjementet kan ha påvirket tillitsforholdet mellom a) kollegaer i barnehagene, b) mellom ansatte og ledere og c) mellom barnehagene og foreldrene? [jeg stiller disse spørsmål for å undersøke om de har reflektert over hvilken rolle *Barnehageopprøret* kan spille for barnehageansattes hverdag, men også for å plukke opp flere reaksjoner de har fått fra barnehagelærere, eiere, foreldre og andre]
- 8) Hvordan opplever dere at barnehagelærere får a) tid til å reflektere over hvordan de møter ulike foreldre, og b) balansen mellom å nå ut til alle med det samme og c) samtidig ta individuelle hensyn? [jeg stiller disse spørsmålene for å komme inn på utfordringene med bemanning i barnehagene, som er grunnlaget for hele *Barnehageopprøret*]

3.3 Intervju med barnehagelærere i barnehagene

Da tillit er både et viktig grunnlag for kommunikasjon og samarbeid og tillit blir påvirket av kommunikasjon og samarbeid (Tschannen-Moran og Hoy, 2000), ønsket jeg først å få innsikt i hvordan førskolelærerne opplevde omtalen av barnehager generelt og deres møte med foreldre i barnehagen. I intervjuene var jeg ute etter å finne ut hvordan de arbeider for å involvere foreldrene i barnehagen for en opplevelse av tillit. Jeg undersøker hva slags tanker og strategier de ansatte har for disse hverdagsmøtene – hvordan de jobbet med metoder for kommunikasjon til foreldrene i barnehagen. Jeg stilte fire spørsmål om hvordan barnehagelærerne praktiserte *informasjon* til foreldrene, hvor jeg startet med å undersøke om de hadde noen tanker om metode eller strategi for kommunikasjonen:¹

- 1) Hva tror du er den beste måten å kommunisere med foreldrene på? [jeg stiller dette spørsmålet for å få barnehagelærerne til å reflektere om hvordan de selv *ønsker* å kommunisere med foreldrene, selv om de ikke nødvendigvis alltid gjør dette i en travel hverdag, men jeg var ute etter hva de synes var viktig i disse møtene]²
- 2) Tror du denne kommunikasjonsmetoden i barnehagen din kan forstås på annen måte enn dere ønsker? [jeg stiller dette spørsmålet for å undersøke om de har fått noen tilbakemeldinger fra foreldrene om denne kommunikasjonsmetoden]
- 3) Har barnehagen din fokus på kommunikasjon med barnet i sentrum? (Kan du fortelle hvorfor, eller hvorfor ikke) [jeg stiller disse spørsmålene for å få mer informasjon om hvordan de tenker at barnets opplevelser blir en del av denne kommunikasjonen]
- 4) Hvordan er rutinen for levering og henting i din barnehage? [jeg stiller dette spørsmålet for å kunne vurdere svarene 1-3 fra en annen vinkel, som en slags kontroll]
- 5) Har du gjort deg noen tanker om hvorvidt det finnes motsigelser i måten dere praktisere levering og henting? (Kan du fortell hvorfor, eller hvorfor ikke) [dette er også et kontrollspørsmål og for å kunne komme dypere inn i dere beskrivelser av kommunikasjonen med foreldrene]

¹ De komplette intervjuguidene finnes som vedlegg

² Merk at alle disse bemerkningene til spørsmålene er skrevet *etter* at jeg hadde gjennomført intervjuene, slik at dette er mer en egenrefleksjon over de spørsmålene jeg utviklet til intervjuguiden, med et snev av etterrasjonalisering.

For å få kunnskap om deres oppfatning av *Barnehageopprøret*, spurte jeg også barnehagelærerne om de hadde fått spørsmål fra foreldre om denne aksjonen, som spørsmål nummer 6 til 8 til barnehagelærerne:

- 6) Har du fått spørsmål om Barnehageopprøret? (Kan du fortell hvilket spørsmål og om hva det syntes om det?)
- 7) Har dere fått spørsmål angående bemanning [som var et sentralt krav i Barnehageopprøret]?
- 8) Oppfatter du at det mulig å etterleve alle forpliktelsene som ligger i det å være barnehagelærer? (Hvorfor, eller hvorfor ikke?) Evt.: Hva må til for at dette skal bli mulig?

3.4 Intervju med foreldre

Jeg stilte tre spørsmål om hvordan foreldrene opplever *informasjonen* fra barnehagen:

- 1) Beskriv en dag i barnehagen? [jeg stiller dette spørsmålet for å få et innblikk i kommunikasjonen i barnehagen og for å ha en åpen måte å starte samtalen på]
- 2) Hvordan opplever du barnet ved henting og levering i barnehagen? [jeg stiller dette spørsmålet for å få et innblikk i om de er fornøyde med informasjonen fra barnehagen, om de mener at de får nok informasjon]
- 3) Hva liker du å bli fortalt når du henter i barnehagen? [jeg stiller dette spørsmålet for å undersøke hva slags forventinger de har til barnehagen, vedrørende informasjon, som kan sammenlignes med svarene fra punkt 1 og 2]

Da tillit er både et viktig grunnlag for kommunikasjon og samarbeid og tillit blir påvirket av kommunikasjon og samarbeid (Tschannen-Moran og Hoy, 2000), ønsket jeg først å få innsikt i hvordan foreldrene opplevde barnehagen og samarbeidet med barnehagen. Jeg stilte derfor følgende spørsmål:

- 4) Synes du det går greit å forholde deg til barnehagen? (Kan du fortell hvorfor, eller hvorfor ikke) [jeg stiller disse spørsmålene for å undersøke om de er fornøyd med samarbeidet og eventuelt hva de er misfornøyd med]

- 5) Opplever du at det på noen områder kan være utfordrende å kommunisere med barnehagen? (Kan du fortell hvorfor, eller hvorfor ikke) [jeg stiller disse spørsmålene for å høre om det er noen konkrete utfordringer med samarbeidet og eventuelt kommunikasjonen]
- 6) Hvordan har du opplevd Barnehageopprøret? [jeg stiller dette spørsmålet for å høre om fått med seg den offentlige debatten og om dette hadde påvirket deres vurdering av sin egen barnehage]

Jeg stilte altså spørsmål ved hvordan foreldrene opplever kommunikasjonen, for å sette dette i sammenheng med hvordan de generelt opplever barnehagen. Det vi så at jeg rettet hele tiden fokus mot hvordan foreldre opplever å levere og hente i barnehagen. I disse situasjonene møter foreldrene representanter for barnehagene, som jeg antar ønsker å bygge opp et best mulig tillitsforhold til foreldrene. For å få et tydeligere fokus i oppgaven mot inntrykket av barnehagen som institusjon ble imidlertid noen av disse spørsmålene mindre viktig i diskusjonen og konklusjonene i denne oppgaven.

I intervjuene med barnehagelærerne var jeg ute etter å finne ut hvordan de arbeider for å involvere foreldrene i barnehagen for en opplevelse av tillit. Jeg undersøker hva slags tanker og strategier de ansatte har for disse hverdagsmøtene – hvordan de jobbet med metoder for kommunikasjon til foreldrene i barnehagen. Jeg skulle ideelt sett ha spurt foreldre og barnehagelærere i de samme barnehagene, for å kunne sammenligne deres opplevelse av det samme, men det har jeg ikke fått til i denne undersøkelsen.

3.5 Rekruttering av informanter

Informantene ble rekruttert gjennom mitt profesjonelle nettverk som jeg har i Akershus, Buskerud og Møre og Romsdal. Styrerne jeg hadde kontakt med i det ulike barnehagen sendte ut informasjon angående prosjektet og gå meg tilganger til barnehagelærere som var villige til å delta i undersøkelsen. Analysen er derfor bygget på intervjuer med to representanter for *Barnehageopprøret* og seks barnehagelærere. De åtte intervjuene ble gjennomført med telefon, som semistrukturert dybdeintervju, hvor spørsmålsformuleringen er nøyaktig nedtegnet og alle informantene får samme spørsmål ut ifra intervjuguiden. Intervjuet med representantene for barnehageopprøret ble gjennomført ansikt-til-ansikt. En av barnehagelærer er nyutdannet, det fem andre hadde 10- 20 års erfaring. For mer informasjon om informantene: se tabeller 3.1 og 3.2 og 3.3.

Tabell 3.1 Barnehagelærere i Barnehageopprøret

Navn	Type barnehage (nå)	Etterutdanning	Kjønn	Fylke
Iselin Dagsdotter Sæterdal	Kommunal	Ja	Kvinne	Oslo
Palma Annette Kleppe	Selvstendig (privat)	Ja	Kvinne	Akershus

Tabell 3.2. Barnehagelærere

Fiktivt navn	Type barnehage (nå og tidligere)	Antall år i barnehage	Etterutdanning	Kjønn	Fylke
Gerda	Selvstendig (privat) og kommunal	20 år	Ja	Kvinne	Møre og Romsdal
Hilde	Alle tre typer ³	15 år	Ja	Kvinne	Buskerud
Iver	Kjedeeid	13 år	Ja	Mann	Buskerud
Johanne	Selvstendig og kommunal	20 år	Ja	Kvinne	Akershus
Karin	Alle tre typer	15 år	Nei	Kvinne	Akershus
Lars	Selvstendig (privat)	4 mnd.	Nei	Mann	Møre og Romsdal

Tabell 3.3 Foreldre i undersøkelsen

Fiktivt navn	Antall barn	Type barnehage	Kjønn	Fylke
Arna	3	Kommunal	Kvinne	Buskerud
Beate	2	Selvstendig (privat)	Kvinne	Møre og Romsdal
Cecilie	3	Selvstendig (privat)	Kvinne	Møre og Romsdal
Didrik	2	Kjedeeid	Mann	Buskerud
Einar	4	Kommunal	Mann	Akershus
Fredrik	2	Kommunal	Mann	Buskerud

³ Privat (kjede og selvstendig) og kommunal

3.6 En konstruktivistisk tilnærming

Målet og hensikten med undersøkelsen er å registrere, beskrive og få tak i kompleksiteten i møte med barnehagen innenfor ulike aktørers livsverdener. I kvalitativ forskning handler *spørsmålene* om å undersøke forståelsen av noe og hvordan folk erfarer noe (Krumsvik 2016, s. 114). Ved å se på sosiale fenomener og samfunnet som et resultat av samhandling mellom mennesker i den dagligdagse samtalen, og om den enkeltes opplevelse av sin verden, er denne tilnærmingen i stor grad knyttet opp mot et *konstruktivistisk perspektiv* (jf. Kvale og Brinkmann, 2017, s. 75-76). Med et konstruktivistisk perspektiv mener jeg at virkeligheten er mangfoldig og subjektiv. Slik vi oppfatter virkeligheten er konstruert og formet, uten at det nødvendigvis er en *direkte* sammenheng mellom årsaker og virkninger. Meningen og forståelsen av verden blir skapt «gjennom de begreper, kategorier og tolkninger som menneske konstruerer» (Ekegren, 2008, s. 110). På denne måten betrakter man institusjoners makt i samfunnet gjennom hvordan vi oppfatter disse institusjonene. Dermed er vi opptatt av hvordan vi subjektivt oppfatter eller erfarer strukturer eller institusjoner som «finnes eller konstitueres på et diskursivt nivå, gjennom språket» (Ekegren, 2008, s. 110).

Det konstruktivistisk perspektivet står i motsetning til et positivistisk perspektiv, som vektlegger at vi kan finne absolutt kunnskap og at virkeligheten kan observeres objektivt (Polit og Beck 2017, s.10). Mitt epistemologiske utgangspunkt er derfor også konstruktivistisk ved at jeg vil mene at jeg *samhandler* med de jeg intervjuer for å komme frem til en beskrivelse og forståelse av de aktuelle prosessene (jf. Polit og Beck 2017, s.10) – som da kan tolkes på ulike måter (Johannessen, Kristoffersen og Tuft 2004, s.32). Mitt *ontologiske utgangspunkt* for undersøkelsen er derfor at verden eksisterer gjennom hva folk gjør, ikke som noe eksisterer i seg selv (jf. Silverman 2020, s.5) (se tabell 3.1).

De fleste kvalitative forskere mener at vår oppfatning av verden er formet av *modellene* og *begrepene* som brukes til å forstå og analysere virkeligheten, samt studieobjektene egne forståelser eller tolkninger av virkeligheten (Silverman 2020, s.24). Formålet med kvalitative metode er nettopp å få tak i fylldig og beskrivende informasjon om hvordan mennesker opplever sin egen livssituasjon. Intervjuene er samtaler om et bestemt tema – der jeg hadde muligheter til å be om tilleggsinformasjon fra informantene, ved å be dem om å utdype svaret, og jeg kunne stille informantene oppfølgingsspørsmål, noe som ikke ville vært mulig gjennom andre metoder (Kvale og Brinkmann, 2017, s. 46-47).

Det jeg ønsker å oppnå ved å benytte meg av kvalitative forskningsintervju er å forstå verden ut ifra enkeltindividenes synspunkter, slik at jeg kunne avdekke deres *livsverden* (jf. Kvale og Brinkmann, 2017, s.44). Hensikten med intervjuene var å få tak i en erfaring eller opplevelse knyttet til tillit og kommunikasjonen mellom foreldrene og barnehagelærer. I tillegg ønsket jeg å undersøke hvordan mediebildet av *Barnehageopprøret* utfordret tilliten til barnehagen. Jeg har gjort meg mange tanker rundt mine egne erfaringer som intervjuer. Jeg så det var tjenlig å «tine» informanten i forkant, med det mener jeg at jeg snakket litt rundt prosjektet om hvor lang tid jeg tenkte intervjuet ville ta og at jeg gjennomgikk svarene før vi avsluttet. Jeg fortalte om undersøkelsens bakgrunn og formål, og prosjektets innhold og opplyste om forhold vedrørende kravet om informert samtykke, om lagring og behandling av informasjon og bruk av lydopptak (jf. Kvale og Brinkmann, 2017, s. 23-26).

Jeg opplevde at intervjuene der en møtes ansikt til ansikt, økte muligheten for å etablere den fordelaktige kontakten ved å tilby drikke, snacks og snakk om løst og fast før en starter intervjuet. Ved å starte intervjuet som en hverdagssamtale (eller *smaltalk*) opplevde jeg at dette førte til en mer åpen samtale. Muligheten til å studere informantens ansiktsuttrykk og kroppsspråk kan også bidra til en dypere forståelse av informanten.

Når jeg gjennomførte telefonintervju startet jeg samtalen med å fortelle om prosjektet, der samtalen gikk over til å sette intervjuet i gang. Det å lytte til stemmebruk; pauser, engasjement i samtalen gjorde at jeg kunne komme med kommentarer som; er dette noe som engasjerer deg og komme med oppfølgingsspørsmål om det var nødvendig. Som intervjuer hadde jeg en mulighet til å stille meg åpen for ulike fortellinger.

I intervjuoposisjon kunne jeg tro at jeg satt med et større bilde i fortellingen, men gjorde jeg det? Det spørsmålet kan jeg ikke svare på, for jeg visste ikke hva informanten kommer til å fortelle meg. Som intervjuer må jeg stille meg åpen for at informantene sitter med opplevelser som ikke bare skjedde i går, men også for tre år siden.

Tabell 3.1 Et konstruktivistisk utgangspunkt (jf. Polit og Beck, 2012, s. 10; Krumsvik, 2016, s. 111)

	Konstruktivisme	Denne oppgaven (mitt utgangspunkt)
1 Ontologi (hva virkeligheten er)	Virkeligheten er sammensatt og subjektiv, mentalt konstruert av individer	Forståelsen av hva en barnehage er og samtalene om barnehagen er sammensatt og subjektiv
2 Epistemologi (hvordan vi kan forstå virkeligheten)	Forskeren samhandler med det som blir undersøkt. Funnene er et resultat av en interaktiv prosess	Intervjuobjektene er med på å skape min forståelse av virkeligheten
3 Aksiologi (utgangspunktet til forskeren)	Subjektivitet og verdiladning er uunngåelig og ønskelig i forskningen	Jeg presenterer min forståelse av funnene, ut fra min bakgrunn som barnehagelærer, som påvirker de konklusjonene jeg kommer frem til
4 Type forsknings-spørsmål	Forståelse for sammenhenger (hva, hvordan og hvorfor)	Jeg spør <i>hva</i> man er opptatt av når man snakker om barnehagen og <i>hvordan</i> forståelsen av barnehagen blir skapt og <i>hva</i> slags bilde dette skaper (og <i>hvorfor</i>)
5 Metodologi (hvordan kan jeg oppnå best mulig resultater)	Kvalitativ	Undersøke hva folk sier og samtalene om barnehagen gjennom intervjuer og medieoppslag + en liten kvantitativ undersøkelse av medieoppslag
6 Metode (hvordan går jeg frem for å finne empiri)	Kvalitativ	Semistrukturerte dybdeintervjuer og tekstanalyse av medieoppslag + en liten kvantitative rammeanalyse av medieoppslag
7 Kilder (hva er mine kilder)	Skriftlig og muntlig materiale	Intervjuer med aktørene (barnehagelærere) og medieoppslag
8 Dataanalyse (hvordan analyserer jeg stoffet)	Hovedsakelig induktiv: De spesifikke tekstene blir brukt til å finne generelle tendenser i materialet	Induktiv: prøver å finne noen generelle tendenser blant de ulike aktørene for hva de er opptatt av, hvordan og hvorfor
9 Mål med undersøkelsen	Forstå et fenomen og en prosess	Jeg ønsker å forstå hvordan ulike aktører prater om barnehagen, hva de er opptatt av og hvorfor de snakker som de gjør – og hva slags bilde dette skaper

Det er fellestrekk som går igjen i metoden. Det er viktig å holde seg innenfor det temaet en har invitert inn til og respektere at informantene gir av sin tid. Jeg var veldig opptatt av å ikke avbryte når informanten snakket, jeg kom heller med oppfølgingsspørsmål eller kommenter i etterkant. Jeg prøvde å være bevisst snubletråder, der en kan få detaljer som kan bli for private (jf. Kvale og Brinkmann, 2017, s.109). Jeg gjennomføre et prøveintervju, både for å teste intervjuguiden og meg selv som intervjuer. Justeringer var nødvendig.

Av praktiske hensyn og avstander til informantene ble de andre intervjuene gjennomført per telefon. Rammene for intervjuet ble litt annerledes enn jeg hadde sett for meg. Respondentene var stort sett lette å få i tale og noen hadde mye å fortelle. Dette medførte at de tre første intervjuene tok mye lengre tid enn hva jeg hadde forventet. Jeg hadde på forhånd satt opp en maksimumstid på 10 min, som i utgangspunktet skulle være en god margin for kjernesporsmål. Det første intervjuene varte i 20 minutter, mens de siste ble avrundet ved oppsatt maksimumstid (10 min).

I forbindelse med transkriberingen, hvor jeg gikk igjennom materialet, så jeg at måten jeg stilte spørsmål på var i riktig retning, og at det var godt jeg tok runden med prøveintervju og referansegruppe – det var et nyttig verktøy i forkant. Jeg ser i intervjuene at informantene har gitt mange interessante momenter som vil være nyttige. Jeg ser imidlertid at jeg liker bedre å sitte i samme rom som de jeg intervjuer og ikke telefon, da dette gjør noe med det sosiale samspillet i intervjusituasjonen.

3.7 Tolkning og analyse

Jeg ville altså undersøke om hva ulike aktører er opptatt av når de snakker om barnehagen. Svarene ble gjennomgått og deretter sammenlignet for å se om det var noen tydelige sammenhenger mellom opplevelsen av tillit til barnehagen – og eventuelt betydningen av *Barnehageopprøret*.

Min oppgave som intervjuer er da å formidle svarene fra informantene ut ifra intervjuene, og at «disse spørsmålene er med på å bestemme den etterfølgende analysen» (Kvale og Brinkmann, 2017, s.238). Transkribering av intervjuet kan ses på som en ny samtale mellom to mennesker – det blir abstrahert og innskrenket til en skriftlig form. Det blir overført fra tale til skrift. Konstruksjonen modnes underveis og der det blir tatt høyde for vurderinger og beslutninger i teksten (Dalen. 2011, s.16), ut fra et konstruktivistisk grunnsyn. Gjennom

intervjuene kan jeg få tilgang på mange ulike inntrykk som vil ha betydning for tolkningen av svarene fra informantene.

Ved bearbeiding av telefonintervjuene var det nyttig å ta en gjennomgang av dataene med informantene etter at intervjuet var ferdig, slik at det jeg hadde notert var det informantene hadde ment å si. Ved transkriberingen av lydopptakene var det nyttig å høre noen av opptakene flere ganger. Jeg måtte også sette begrensninger på hvor mye jeg behøvde å transkribere, det tar mye tid og en hører noe nytt hver gang en hører gjennom, slik at det lett blir for mye informasjon. Jeg gjorde transkriberingen dagene etter at intervjuene var gjennomført, da husket jeg godt nok til å kunne notere ned og hadde notert som korte kommentarer (jf. Dalen 2011, s. 55-58). Jeg benyttet feltnotatene og observasjoner for mine tolkninger. Jeg ser at jeg satte igjen med mye tilleggsinformasjon. Det var nødvendig å foreta en datareduksjon, slik at jeg hovedsakelig satt igjen med konkrete svar på spørsmålene og de dataene jeg har behov for. Dette gjøre det lettere for meg å gjennomføre analysen. Da jeg kunne sette synspunkter, meninger og holdninger fra en informant opp mot andre informanter, og undersøke hvorfor de eventuelt oppfattet samme fenomen på forskjellig måter.

Det å være tro mot det undersøkende og beskrive enkeltmenneskets opplevelser, der målet er forståelse, må utgangspunkt være at virkeligheten er kompleks og ikke minst tvetydig (Polit og Beck, 2012; Krumsvik 2016; Johannessen, Kristoffersen og Tufte 2004; Dalen 2011). Ved semistrukturerte dybdeintervju er samtalen rundt intervjuguidens spørsmål avgjørende. Spørsmålene kan gi meg en detaljert beskrivelser av de intervjuedes levde hverdagsverden (livsverden). I analyseringsarbeidet gjaldt det derfor å trekke ut påstander, sitater og nøkkelord som jeg videre kan bruke som grunnlag i mine beskrivelser av hva informantene har opplevd, og i hvilken kontekst og innenfor hvilke strukturelle rammer denne opplevelsen fant sted, ut fra informantens oppfatning av situasjonen.

Spørsmålet videre var om hvordan jeg kan omgjøre den informasjonen jeg har fått tilgang til om at jeg måler det jeg ønsker å belyse, og hvordan kan jeg vite om jeg avdekker sentrale trekk mellom årsak og virkning. Jeg var tidligere inne på at hensikten med kvalitative intervju handler om å finne en felles opplevelse eller erfaringer knyttet til et bestemt fenomen (Kvale og Brinkmann, 2017, s. 47) Når jeg lesete resultatene i undersøkelsen ble det naturlig å sammenligne utsagnene fra de ulike informantene.

I kvalitativ forskning vil det for øvrig være utfordrende å vurdere forskningens pålitelighet, fordi det aldri vil la seg gjøre å gjenta en undersøkelse med identiske resultater (Dalen 2011, s.17). Kvale og Brinkmann (2017, s. 238) viser til en vanlig kritikk av intervjufortolkningene er at ulike «fortolkninger finner ulike meninger i det samme intervjuet; altså er ikke intervjuet noe vitenskapelig metode». Her har man imidlertid tro på at teori kan veie opp for denne begrensningen. Den hermetiske sirkel kan være et eksempel på dette. Den hermeneutiske sirkel brukes for å forstå meninger som «en spiral som åpner for stadig dypere forståelse av» (Kvalen og Brinkmann, 2017, s. 237) en tekst, en historie, et bilde og en handling. Våre fortolkninger av meningene gå ut fra en viss forforståelse av helheten som vi setter i spill. Den forståelse vi oppnår av inntrykkene, virker så tilbake på forståelsen av helheten og så videre. Den hermeneutiske sirkel er i et forhold mellom en uklar og en intuitiv forståelse av en situasjon. En kan forklarer handlingene uti fra spenning i menneskets bevissthet eller liv og helhet (Kvalen og Brinkmann, 2017, s.237). Jeg bruker teoriene om ekspertssystemer, tillit og ulike funksjonssystemer for å få en oversikt over materialet. Jeg forsøker å sette de enkelte delene inn i en generell ramme, før jeg igjen dukker ned i empirien for å se om delene passer overens med helheten (rammene), og så videre ...

Gadamers berømte sitat i Kvalen og Brinkmann (2017, s.74) «Forståelse er avhengig av visse fordommer» det blir en lære om menneskets horisonter, mennesket eksistens i verden gjennom sin vite og at de er en del av en helhet. Mennesket befinner seg i forståelsessituasjoner gjennom historien. Å lære seg at en må balansere og ikke minst korrigere for å finne den sannheten som en kan oppnå i sitt indre. Ved å oppnå en viss forståelse av situasjonen som er «her og nå» (Kvalen og Brinkmann ,2017, s.74). Gjennom teori og viten kan man få hjelp til å sette sine resultater inn i en sammenheng, men teori kan også ha stor betydning for forskningsprosessen i seg selv (Frode Nyeng, 2013, s.125-127) og styre fortolkning og forståelse i en bestemt retning.

3.8 Forskningsetikk

De forskningsetiske komiteer fremhever at de forskningsetiske retningslinjene er forpliktende for både individer og intuisjoner og at både «forskerne og forskningsintuisjonene har et selvstendig ansvar for å sikre at forskningen de utfører er god og ansvarlig» (NESH, 2016, s.5). Disse innebærer blant annet at informantene har krav på anonymitet om det ønskes. Jeg har valgt å gi informantene fiktive navn, bortsett fra to av informantene som sitter i styret i

Barnehageopprøret. I sine roller er disse offentlige personer, som det da blir unødvendige å anonymisere.

Jeg bruker lydopptak, på et av intervjuene og det ble avtalt på forhånd, slik at informantene kunne ta et aktivt valg innenfor denne problematikken. Det vil si hva et opptak kan innebære for den enkelte. I og med at informasjonsmaterialet blir lagret og transkribert. Jeg opplyst hvordan materialet blir lagret, hvem som kommer til å bruke det og hvor lenge blir det lagret for så å slettes.

I og med at jeg kan få informasjon som er personlig anser er det viktig å verne og respektere menneskeverdet om hva som blir formidlet og publisert. Det at informantene har en medbestemmelse, autonomi, integritet anser jeg som viktig å opplyse om, i og med at det berører en tredjepart som blir barnet. Det var derfor nødvendig med en form for en aktsomhet som intervjuer og ha respekt for personvern ved behandling av personopplysninger. Her tenker jeg på anonymisering av personer, miljøer og institusjoner er viktig for at det skal holde personvernreglene. Ettersom alle informanter har rettigheter forholder jeg meg til retningslinjene i *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi* (De nasjonale forskningsetiske komiteer, 2016).

Jeg har også søkt og fått godkjenning av prosjektet fra *Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste*.

4 Presentasjon av empiri

I dette kapitlet presenterer jeg hvordan barnehagelærerne og representanter fra barnehageopprøret fortalte om sine opplevelser av tillit til og kommunikasjon med og i barnehagene. Jeg begynner første å presentere *Barnehageopprøret* i fra sin opprinnelse i 2016 til et nytt opprør, opprettelsen av emneknaggen *#uforsvarlig* i 2018⁴ og oppslag i mediene Videre presenterer jeg et intervju med to sentrale aktører i *Barnehageopprøret*, intervjuer med barnehagelærerne og til slutt noen foreldre som henter og bringer barn til og fra barnehagene.

4.1 *Barnehageopprøret*

Barnehageopprør oppsto i februar 2016, «som en reaksjon på regjeringens visjoner for barnehagefeltet»,⁵ som dreide seg om krav om gjennomføring av mer testing, språknormer, kartlegging og målstyring av barns ferdigheter. Barnehageansatte var i bekymret over hvilken retning regjeringen styrte barnehagene. En samlet profesjon sto, ifølge deres egen nettside, bak opprøret og resultatet var oppløftende:

Resultatet av sterk mobilisering ble at majoriteten på stortinget støttet barnehageopprøret i våre krav, og resulterte i at høsten 2017 fikk en rammeplan uten språknorm og hvor leken står som barnehagens kjerneaktivitet.⁶

I 2018 var det igjen stor aktivitet, da stortinget ønsket å vedta en nasjonal lovfestet bemanningsnorm. Det var en oppfatning om at normen var mangelfull, da den ikke tok «hensyn til åpningstider, pedagogenes plantid, møter, pålagte praktiske oppgaver, HMS-oppfølgning, kurs, ferier og alt annet som tar de ansatte vekk fra det direkte arbeidet med barna».⁷ *Barnehageopprøret* ønsket at bemanningsnormen skulle gjelde hele åpningstiden i barnehagen. Bemanningsnormen gikk ut på at en ansatt per tre barn (0-3 år), og en ansatt per seks barn (3-6 år). I hverdagen ville det være lange perioder av dagen når ansatte måtte ha ansvar for langt flere barn. Hvis en bemanningsnorm skulle utgjøre en forskjell, måtte den gjelde *hele* åpningstiden, mente representantene for *Barnehageopprøret*.

Kampanjen *#uforsvarlig* ble opprettet, der barnehageansatte og foresatte ble oppfordret til anonymt «å dele historier fra barnehagehverdagen som viser til at regjeringens forslag til

⁴ En emneknagg sier noe om ulike typer innhold på nett. Det blir bruk for å kategorisere innholdet å gi det mer oppmerksomhet, og det blir lettere for andre å finne dette innholdet på nettet (Dvergsdal 2029)

⁵ <https://barnehageoppror.com/om-barnehageoppror-2018/> Sist lest 02.06.21

⁶ <https://barnehageoppror.com/om-barnehageoppror-2018/> Sist lest 02.06.21

⁷ <https://barnehageoppror.com/om-barnehageoppror-2018/> Sist lest 02.06.21

forholdstall for antall barn per ansatt er for lav».⁸ I løpet av to måneder kom det inn over 350 historier– i gjennomsnittet fem nye historier hver dag. I april 2018- passerte Barnehageopprøret 20.000 medlemmer. Her er noen eksempler som ble referert i *Dagsavisen*:

#Uforsvarlig historie 5: Når venner har uttrykt bekymring over at deres barn snart skal begynne i barnehage har jeg vært den pedagogen som har sagt” Du trenger overhodet ikke å være bekymret, de har det SÅ fint i barnehagen! Det er alltid verre for foreldrene enn barnet”. Men er det virkelig sånn da? Jeg er usikker. Jo mer innsikt jeg får i barnehagesektoren, desto mer skeptisk blir jeg (<https://www.dagsavisen.no/nyemeninger/uforsvarlig-historie-5-1.1110174>).

#Uforsvarlig Historie 53: Det gjør noe med et menneske å ha ansvar for så mange små sjeler, på deres mest sårbare punkt i livet, og vite med hånden på hjertet at det du tilbyr dem overhodet ikke er godt nok (<https://www.dagsavisen.no/nyemeninger/uforsvarlig-historie-53-1.1140227>).

#Uforsvarlig historie 73: Hvordan skal vi kunne si at barnehagen er et trygt og godt sted å være. Det er faktisk en løgn! (<https://www.dagsavisen.no/nyemeninger/uforsvarlig-historie-73-1.1151432>).

#Uforsvarlig Historie 67, har en ordlyd som går igjen i mange av #uforsvarlig-historiene og at barnehagelærerne har hverdager der barnet «må vente» fordi tiden ikke strekker til.

Og Nora, tenker jeg med klump i magen, hun må jeg få tid til i morgen ... (<https://www.dagsavisen.no/nyemeninger/uforsvarlig-historie-67-1.1149936>).

Caroline Marita Omberg tok kontakt med Palma Klepp, som oppfordret til opprettelsen av *Foreldreopprøret* i april 2018. I løpet av den første måneden samlet *Foreldreopprøret* inn 26.000 underskrifter til støtte for saken.⁹ 9. mai 2018 fikk kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H) overlevert underskrifter fra *Foreldreopprøret* og flere hundre #uforsvarlig-historier fra barnehageansatte utenfor Stortinget.¹⁰ Opprøret og disse historiene førte også til at mediene skrev mer om barnehager generelt og *Barnehageopprøret* spesielt.

4.2 Barnehageopprøret i media

18. april 2018 er Palma Kleppe invitert til *Dagsnytt 18* på NRK, sammen med kunnskapsministere Jan Tore Sanner (H) og Helge Eide, områdedirektør for interessepolitikk i *Kommunenes sentralforbund* (KS), som Sanner selv har bedt om å være med i programmet. Programleder Espen Aas innleder diskusjonen med å fortelle at barnehageansatte «har nå satt i

⁸ <https://barnehageoppror.com/om-barnehageoppror-2018/> Sist lest 02.06.21

⁹ <https://www.dn.no/politikk/barnehager/caroline-marita-omberg/barn/hun-star-bak-foreldreopprøret/2-1-324494>

¹⁰ <https://www.utdanningsnytt.no/bemanningsnorm-fagartikkel/uforsvarlighistorien-om-et-barnehageoppror/169991>

gang et opprør som brer seg over landet og foreldre som hiver seg på og skriver kronikker om hvordan de heller vil holde barna hjemme i protest mot forholdene i barnehagene». Aas fortsetter med å vise til at Palma Kleppe hadde sagt til *Dagsavisen* at «vi kan ikke stå inne for det tilbudet som gis barna i dag. Da må vi være ærlige og si det som det er». Under hele innledningen til Aas vender Sanner seg demonstrativt mot Kleppe og ser direkte på henne, og han viker heller ikke blikket fra Kleppe når hun snakker. Når han blir bedt om å kommentere historiene sier han at «de er viktige, for dette er ansatte som opplever at hverdagen kan være krevende, men nå er det mange solskinnshistorier også. Jeg møter mange i barnehagen som forteller hvor flott det er». Sanner påpeker også at «det er en del av de private som vil slite hvis normene blir enda strengere». Eide i KS legger til at den nye reformen fra regjeringen «er underfinansiert med inntil én milliard kroner, som kommunene ikke får, som det faktisk koster å iverksett dette».¹¹ Det vil si at Eide og Sanner setter diskusjonen inn i en økonomisk ramme, som det blir et viktig premiss for å forstå akkurat denne konkrete debatten.

På *NRK Kveldsnytt* sammen dag er det en reportasje om *Barnehageopprøret*. Her forteller Kleppe om at de historiene som de har fått inn «forteller om barnehagedager hvor vi må la barn, ikke vansmekte, men hvor vi er klar over at barnas behov ikke blir dekket, fordi vi ikke har nok hender og nok fang». Sanner svarer at det «er viktig at vi politikere og ikke minst barnehageeierne følger det opp». Han sier videre at de nå gjør dette «ved at vi innfører en bemanningsnorm og pedagognorm, og satser på kompetansebygging i barnehagene». Kleppe argumenterer for at normen ikke er god nok da det i «de mest sårbare periodene i løpet av barnehagedagen hvor vi er én på jobb og skal møte 12, gjerne, eller en full barnehagegruppe».¹² Her kan i se at spesielt Kleppe setter diskusjonen inn i en omsorgsramme.

24. april 2018 ble Caroline Marita Omberg invitert, som «tobarnsmamma» til *God Morgen Norge* på *TV2* sammen kunnskapsministere Jan Tore Sanner (H) og Royne Berget, daglig leder i Smedhusåsen barnehage, en fordredrevet barnehage i Moss kommune. Innslaget blir introdusert av programleder Vår Staude som sier at «sinnene er nå i kok etter at regjeringen la fram forslag til en ny bemanningsnorm i barnehagene for tre barn per voksen for de minste barna og seks barn per voksen for de over tre er ikke godt nok mener mange». Da Berget blir

¹¹ <https://tv.nrk.no/serie/dagsnytt-atten-tv/201804/NNFA56041818/avspiller>

¹² <https://tv.nrk.no/serie/kveldsnytt/201804/NNFA23041818/avspiller>

oppfordret til å beskrive en dag i barnehagen, sier han det som kjennetegner en da i barnehagen «er at de ansatte ikke strekker til i hverdagen, altså de får ikke sett hvert enkelt barn godt nok», som han betegner som hovedproblemet. Berget fremhever at det er «mange barn som hadde trengt mye mer oppfølging enn det vi får gitt i barnehagen i dag». Berget sier også et det er taushetskultur i hele barnehagesektoren og «der ansatte rett og slett ikke tørr å si hvordan hverdagen faktisk er». Berget viser til at dette handler om omdømme: «Vi er en konkurransesituasjon, alle barnehagene». Omberg er opprørt og kaller bemanningssituasjonen for «politisk omsorgssvikt» og sier at hun som forelder er bekymret for «at barna ikke skal få den oppfølgingen de trenger, den nærheten de trenger og da spesielt den emosjonelle nærheten. Det å bli sett når en lei seg». Men Omberg viser også til at dette kan svekke barns språkutvikling:

Det å ha noen tilstedeværende, gode voksne og ha de viktige, gode samtalene med hver dag, vi vet hvor mye det gjør for deres psykiske og emosjonelle helse, deres evne til relasjonsbygging og også deres språkforståelse avgjør i stor grad hvordan de gjør det språkutvekslingsmessig, hvordan de gjør det når de begynner på skolen, om de henger etter eller ikke. Det får følger langt senere i livet. Og de fem første leveårene, det er den perioden i et menneskeliv, dette har vi solid forskning som dokumenterer, er da vi har aller størst mulighet til å påvirke et menneskes livskvalitet i positivt og i negativ retning, dersom barnet ikke blir sett eller får det det trenger.¹³

Sanner svarer at han reiser mye rundt i barnehager og hans hovedinntrykk «er at vi har gode trygge barnehager og at de ansatte gjør en kjempejobb». Samtidig gjentar han de tre «viktige tingene de gjør», som ikke er gjort før: de innfører 1) en minimumsnorm for bemanning, 2) en pedagognorm og de 3) «investerer i de ansatte ved at vi får til et kompetanseløft barnehagene». Berget svarer imidlertid at ikke alle kommuner (og andre eiere) bevilger nok penger til barnehagene og at det er store forskjeller, hvor hans kommune, Moss, som da var i hovedsak var styrt av Arbeiderpartiet,¹⁴ ligger «blant de åtte dårligste kommunene i landet når det gjelder bemanningssituasjonen». Sanner minner da om «at vi har et lokaldemokrati i Norge», men en implisitt beskjed om at dette er de lokale arbeiderpartipolitikernes ansvar og at det er mulig å stemme på et annet parti, ved neste valg.¹⁵ På denne måten klarer Sanner å sette debatten inn i en (parti-)politisk ramme, hvor ansvaret ligger hos de lokale (Arbeiderparti-)politikerne for å ta ansvar for Bergets barnehage – selv om omsorgsrammen var mest dominerende gjennom hele innslaget.

¹³ <https://www.tv2.no/v/1325809/>

¹⁴ <https://www.moss-avis.no/valg2015/moss/nyheter/dette-er-det-nye-bystyret-i-moss/s/5-67-152866>

¹⁵ <https://www.tv2.no/v/1325809/>

9. mai 2018 var det et nytt innsalg på *NRK Dagsrevyen*, som ble presentert slik:

Barnehageansatte og foreldre fortviler over regjeringens nye bemanningsnorm. De mener det blir for få ansatte til å passe på barna. I dag leverte de 27.000 underskrifter og 365 historier i protest mot det de mener blir en uforsvarlig lav bemanning.¹⁶

I reportasjen blir det vist til hvordan én voksen i Damsgård barnehage i Laksevåg starter med tre barn, men så kommer det raskt tre til, og hun har da eneansvar for seks barn. Det blir forklart med at «de ansatte må fordele en lang åpningstid seg imellom, er det bare én på jobb når barnehagen åpner». Dette blir illustrert med barnegråt og en litt kaotisk spisesituasjon. Reporteren viser til at aksjonistene mener «regjeringens reform lovfester underbemannede barnehager». Reporteren viser til at aksjonistenes krav er «full bemanning hele åpningstiden». Utdanningsminister svarer i reportasjen at han «er redd et slikt krav ville føre til kortere åpningstid i barnehagene. Og det er en altfor sterk detaljstyring fra staten». Reporteren konkluderer med at aksjonistenes krav ikke vil få støtte på stortinget, slik at «det i Damsgård barnehage i Laksevåg vil det fortsatt være normalen at én voksen alene må passe på seks-sju barn på morgenen». Damsgård barnehage var i 2018 eid og driftet av *Laksevåg kvinne og familielag*. Innslaget på Dagsrevyen blir avsluttet med at styrer, Sabine Scheidt spør hvordan det er mulig å ta vare på 6-7 barn alene hjemme. «Er det mulig å ta vare på de på en veldig god måte, hvis det skulle skje noe?»¹⁷ Her blir det igjen en debatt som handler om *Barnehageopprøret* satt inn i en omsorgsramme.

Av disse fire innslagene er altså tre først og fremst rammet inn i en debatt om omsorg, mens ett innslag er dominert av en økonomisk ramme/diskusjon.

I perioden 30. april – 4.juni 2018 er det i alt 46 artikler om barnehager og barnehageopprøret i de sju utvalgte mediene. Ut fra innholdet i artiklene kan vi dele inn artiklene i fire (overlappende) tema, og hvordan de ulike temaene er rammet inn (se tabell 4.1). Vi ser at over 40 prosent av artiklene handler om bemanningsnormen, som *Barnehageopprøret* ønsket å sette på dagsorden. Nesten halvparten av disse artiklene som bemanningsnormen har en økonomisk ramme, hvor det er en diskusjon om utbytte til (eller finansiering av) private barnehager blir satt opp mot ønsket om tilstrekkelig bemanning. Rundt en tredjedel av artiklene handler først og fremst om barnehagers økonomi (tema), hvor de fleste også setter dette i en ramme for utbytte til (eller finansiering av) private barnehager. Kun 5 av artiklene

¹⁶ <https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/201805/NNFA19050918/avspiller>

¹⁷ <https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/201805/NNFA19050918/avspiller>

har *Barnehageopprøret* som hovedtema. I disse fem artiklene er tre innrammet i diskusjonen om bemanning, én om økonomisk utbytte og én om yringsfrihet. Og i kun 6 av artiklene er det hovedfokus på barna i barnehagen. Halvparten av disse artiklene om barna i barnehagen er rammet inn i utfordringen med overgangen til skolen. Mens de tre andre har 1) forholdet mellom lek og læring, 2) viktigheten av å se barna og 3) menneskerettigheter som ramme (ikke med i tabellen). Men vi ser at økonomi, utbytte og finansiering er et tema og/eller ramme som går igjen i mange av artiklene. Kun tre av artiklene har en ramme som viser til en kognitiv utvikling hos barna, hvor kun én av disse handler om læring.

Tabell 4.1. Tema og innramming av 46 artikler fra *Dagsavisen*, *Aftenposten*, *Morgenbladet*, *Klassekampen*, *Dagbladet*, *Verdens Gang* og *Vårt Land* i perioden 30.04.18 – 04.06.18

Tema	Antall	%	Ramme		
			Flest artikler	Nest flest artikler	Tredje flest art.
Bemanningsnormen	19	42	Utbytte/finansiering (8)	Antall voksne (7)	<i>Foreldreopprøret</i> (4)
Barnehagers økonomi	15	33	Utbytte/finansiering (11)	Foreldres perspektiv (3)	Arbeidslivet (1)
Barn i barnehagen	6	13	Skolestart (3)	Lek og læring (1)	Se barnet (1)
<i>Barnehageopprøret</i>	5	11	Bemanning (3)	Øk. utbytte (1)	Ytringsfrihet (1)
Totalt	47	102	Utbytte/finansiering (20)	Antall voksne (7)	<i>Foreldreopprøret</i> (4)

4.3 Intervjuer med representanter for *Barnehageopprøret*

Paula Kleppe og Iselin Dagsdotter Sæterdal hadde sentrale roller i *Barnehageopprøret*. Paula Kleppe fortalte i intervjuet at gruppa ikke hadde noen formell leder. De var opptatt av å bli sett på som en aksjonsgruppe – ikke en organisasjon.

Kleppe innrømmer at de har satt sektoren lagelig til for hugg, med det hun kaller en «skyteskive». Men hun er opptatt av at hvis ikke «vi sier fra om hvordan vi opplever forholdene, vi som jobber i barnehagene, så inngår vi i en stilltiende kontrakt hvor vi er med på å videreføre de forholdene som allerede er, som vi ikke er fornøyd med».

Kleppe mener den viktigste konsekvensen av og tilbakemeldingen fra *Barnehageopprøret* er opprettelsen av *Foreldreopprøret*. Det er noen foreldre som har forstått hva dette dreier seg

om, og «de strekker sine hender ut mot oss». Hun mener at foreldrene kunne reagert annerledes, men de har vist forståelse for hva dette handler om. Dette mener Klepp har ført til en «opplevelse av at vi jobber sammen mot samme målet». Det er ikke en profesjon som prøver å stå imot krav fra foreldrene, men det er «også foreldre som har opplevd og erfart lav bemanning på kroppen og sett dette». Klepp mener nå at flere foreldre forstår hvorfor noen barn blir glemt ute alene i barnehagen, mens alle de andre er inne, og «noen kommer hjem med såre bleierumper».

Kleppe forteller at de hadde håpet at foreldrene ville reagere, da de skjønner at de ikke kommer noen «vei uten at den største brukergruppen er med oss». Hun fortelle at det var foreldre som henvendte seg til henne, med spørsmål om hva de kunne gjøre, «hvor vi anbefalte dem å lage en egen gruppe, sånn som vi hadde gjort, og sånn oppsto Foreldreopprøret».

Kleppe forteller at hun opplever at mange foreldrene har fått økt forståelse for hvordan forholdene er «og skjønner at de som de kanskje har rettet skytset mot før, de ansatte i barnehagene, at de må samarbeide med dem istedenfor at det [vriir stemmen] *her er folk som ikke gjør jobben sin*». Iselin Dagsdotter Sæterdal er enig: «Vi må aldri glemme at foreldrene er den største brukergruppa, vi kommer ingen vei uten dem». Sæterdal føyer til at det er lettere for henne nå, når foreldre ringer for å spørre om hvordan det er med bemanning, «da styrer har sagt at det er veldig fint at dere bryr dere, men dere må rette spørsmålet mot der de hører hjemme». Sæterdal viser til at de ikke får gjort noe «lokalt i barnehagen, «det må jo opp og frem, videre opp i systemet, som kan gjøre noe med». Sæterdal mener at man må jobbe frem denne forståelsen hos foreldrene, også de som ikke er «like engasjert som dem som er med i Foreldreopprøret».

Kleppe er nettopp opptatt av at de må få frem at dette er «et strukturelt problem, istedenfor et personalproblem hos de som jobber» i barnehagen. Kleppe mener at barnehagelærere har vært for flinke til å «svelge slik kritikk», med å vise til at de selv skal prøve å ordne opp i utfordringene og rutinene, når de har få lite personale i barnehagen.

Kleppe forteller at det er lettere for henne å si hva hun mener, da hun er styrer i en selvstendig barnehage som ikke er eid av en kjede eller en kommune. Tilsvarende er det kun én annen styrer i hennes kommune (Nesodden) som engasjerer seg i denne saken. «Vi står mye mer

med ryggen fri, for vi skal ikke stå til rette ovenfor en kjede eller en kommune». Kleppe forteller at styrerne i de kommunale barnehagene kommer til henne og sier at det er bra det hun gjør, men de kommer ikke med «noen offentlige ytringer». Hun forteller om de som ikke tør å si fra eller tør å legge ut historier anonymt, i redsel for å bli gjenkjent av arbeidsgiver. Kleppe er opptatt av at disse historiene er hennes og andre barnehageansattes hverdag. De viser gjerne til det som kan kalles *avvik*, ved for eksempel at én ansatt er alene med seks barn på ettermiddagen, men dette er samtidig hverdagen, «det skjer hele tiden, på grunn av at bemanningsnormen er sånn som den er».

Sæterdal forteller også om ansatte som «ikke tør å ytre seg» å stille spørsmål, angående drift eller regler om rammebetingelser [bemanning] i sin barnehage. «Da blir det sånn at ansatte ikke tør å si noe, da skifter det heller jobb.» Sæterdal viser til at en barnehage som ikke har nok bemanning kan være ulike årsaker:

I kommunalsektor blir det ofte en «kollektive avstraffelser» når det er budsjettstopp, da barnehagen og barnevernet ligger under samme budsjettpost. Når barnevernet har et overforbruk, så må barnehagen spare inn. Barnehagen får et ansvar for å spare inn andres overforbruk. I privat sektor blir vikarbruken skåret ned til beinet. Er dette fordi eier skal ta ut utbytte ...? Vi er så kneblet i barnehagesektoren, og at det er høye terskler i barnehagen. Ja ... det er det ikke tvil om. Vi har ansatte som er livredde for at ytringer bli gjenkjent av arbeidsgiver. Det tør ikke ytre seg om noe og da mener jeg ikke.

Palma Kleppe tilføyer:

Idelogien, det er den som er den rosa elefanten her. Politikerer ønsker konsensus, ikke baske med kritisk tenkning, Nei ... De bruker heller tiden på å innføre Språkpakker og Tras.

Kleppe forteller at det kom en del reaksjoner fra sektoren i begynnelsen, men dette var først og fremst private eiere av kommersielt drevene barnehager, som var «livredde for omdømme, fordi det dreier seg om tap – mulige tap av omdømme, hvis man innrømmer at sånn er det her også». Hun mener imidlertid at nå er det flere barnehagelærere som «har fått på deg den profesjonsryggsekken» og at flere innser at det er en nødvendig prosess å få frem istedenfor å skjule mange ting, og at dette dreier seg om noe større enn bare ens egen utilstrekkelighet.

Kleppe følte derfor at hun fikk støtte fra profesjonen, men at det var eierne som ville unngå at disse historiene kom ut. Samtidig at det var enkelte barnehagelærere som var kritiske i starten,

men de har endret syn etter hvert. Kleppe mener at dette kan da henge sammen med at profesjonen «er sårbar for kritikk» og at «vi er en svak faglig profesjon, og da blir man ekstra sårbar for kritikk», og at mange har en «defensiv holdning». Kleppe mener imidlertid at foreldrene ofte kritiserer ting som ikke har så stor betydning for barna.

Sæterdal mener derfor mye av utfordringen ligger i å informere foreldrene om hva som skjer i barnehagen og hvorfor:

Det er en utfordring at foreldrene ser kun de 10 minuttene det tar å levere og de 10 minuttene det tar å hente, og så ser de ikke det som skjer imellom. Og så lurere de gjerne på et eller annet bitemerke som man kanskje ikke har fått med seg hvordan har skjedd, og så blir de kanskje irritert på oss som står der og der å ikke vet, istedenfor å tenke at, å ja, det ikke er nok folk på jobb.

Sæterdal mener derfor at de må få frem at de «jobber for det samme, at barna skal ha det best mulig» og at de «trenger hjelp for å få gjort det». Kleppe viser til at det er vanskelig å tydeliggjøre problemet med dagens bemanning:

Foreldrene er jo jevnt over fornøyd i Norge, fordi de for jo skifta bleie, vi strekker oss så langt vi kan, så det går jo for det meste bra. Man har vært fornøyd til nå, bare man har fått barnehageplass, gjerne i nærmiljøet, da er man ganske fornøyd. Når man har lagt lista der og unga dine i tillegg da får et varmt måltid hver dag, så virker det som om de fleste foreldrene er fornøyde.

Kleppe kom så inn på brukerundersøkelsen, som hun oppfatter «at blir brukt for hva den er verdt»:

Den gjenspeiler ikke hvordan virkeligheten er i barnehagene, men den gjenspeiler informasjon om det er god parkeringen eller ikke. Den handler ikke om kvalitet, innhold og prosessuell kvalitet i barnehagene.

Sæterdal setter i dette sammenheng med hva man kan svare på, når man er i barnehagen 20 minutter hver dag – og uten pedagogisk utdanning vet man ikke hva en god barnehage bør være. Men ifølge *Utdanningsdirektoratets* foreldreundersøkelse¹⁸ er 85 prosent av de som svarer fornøyd med den informasjonen de får om sitt eget barn. «Over 85 prosent er helt eller delvis enig i at denne informasjonen er god, mens bare 2 prosent er helt uenig» (sitert fra Glaser 2019, s. 82).

¹⁸ <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/tema/foreldreundersokelsen/>

4.4 Barnehagelærere

Så hva tenker de barnehagelærerne om *Barnehageopprøret* og de 20 minuttene de har til rådighet? For å finne noe ut om barnehagelærernes opplevelse av møtet med foreldrene, stiller jeg spørsmål om deres metoder for kommunikasjonen med foreldrene, og om de hadde fått spørsmål om *Barnehageopprøret* eller andre utfordringer i barnehagen. Jeg har delt spørsmålene inn i tre deler og forsøkt å kategorisere svarene for hver kategori: 1) kommunikasjon, 2) spørsmål om *Barnehageopprøret* og 3) spørsmål om andre utfordringer (se tabell 4.3).

Hva slags metoder bruker de for å få mest mulig informasjon ut til hver enkelt forelder? Ut fra svarene de gir, kan jeg dele dette inn i to metoder – eller idealtyper:

Tabell 4.3 Spørsmål og svar, barnehagelærere

Fiktivt navn	Type barnehage (nå og tidligere)	Kommunikasjonsmetode	Spørsmål om <i>Barnehageopprøret</i>	Generell bekymring
Iver	Kjedeeid	Barnefokus (A)	Nei	Ja
Lars	Selvstendig (privat)	Barnefokus (A)	Nei	Ja
Gerda	Kommunal og selvstendig (privat)	Foreldrefokus (B)	Nei	Ja
Karin	Kommunal og selvstendig (privat)	Foreldrefokus (B)	Ja	Ja
Hilde	Alle tre typer	Foreldrefokus (B)	Ja	Ja
Johanne	Kommunal og selvstendig (privat)	Foreldrefokus (B)	Ja	Ja

A) *Barnefokus*: Alle barn, skal bli sendt hjem med en opplevelse hver dag

B) *Foreldrefokus*: Snakke med alle foreldre, både morgen og ettermiddag

To av barnehagelærere forteller at de tenker på en måte som ligner på det jeg kaller metode A. Iver forteller entusiastisk om det å fortelle foreldrene om barnas opplevelser fra barnehagehverdagen er noe de opplever fungerer i deres barnehage.;

Det kan være alt fra å fortelle foreldrene om en situasjon der barnet har hjulpet et annet barn, til å fortelle om hva barnet opplevde på tur. Det viktigste for oss i barnehagen, er at vi får en god oversikt over hvem barnet er. Vårt fokus er opplevelsen gjennom barnet. Når barnet opplever å bli forstått, så når vi frem til foreldrene også (Iver, barnehagelærer).

I tillegg til å sende med en opplevelse hver dag (metode A), er Iver opptatt av å vise til film til alle typer foreldre. Han har jobbet 13 år som pedagogisk leder og mest innen friluftsliv og benyttet seg av å filme på turer og ulike opplevelser. I intervjuet snakket Iver lenge og varmt om film som metode for å nå frem til alle typer foreldre. Han forteller at de har bevisst jobbet med denne metoden i mange år.

Han forteller at de filmer i hverdagen i barnehagen, hva de opplevde på turer og andre opplevelser, og redigerer filmer sammen med barn, slik at barnas stemme blir fortelleren i sin egen historie. Han vil vise foreldrene hva deres barn er i stand til, ved å sette barnet i fokus for opplevelsen som blir fanget opp i det øyeblikket barnet blir filmet. Han bruker filmene i foreldresamtaler, som pedagogisk dokumentasjon. Iver sier at det å se på film inn mot foreldresamarbeid har gitt han en annen mulighet til å starte en samtale om opplevelser og noe konkret:

Jeg ser på som den viktigste redskapen for å nå frem til foreldrene, er film. Ved å benytte meg av film som pedagogisk virkemiddel. Jeg filmer barna og har gjennom filming laget grunnlaget for foreldresamtale. Jeg ser jeg at foreldrene blir mer deltagende i foreldresamtalen og det liker godt å se hva barnet gjør i løpet av en barnehagedag (Iver, barnehagelærer).

Iver så på dette som et varemerke for sin barnehage og forteller at han er ikke er i tvil om at «dette fungerer så god hos oss»:

Du vet, alle digger å se på film av barna sine (Iver, barnehagelærer).

Det fire andre barnehagelærerne brukte teknikker som ligner mer på metode B, som har mer fokus på den daglige praten med hver enkelt forelder. Her ble det sagt at denne kommunikasjonsmetoden var en naturlig del av barnehagehverdagen. Dette opplevde de at fungerte godt i deres barnehage og at det ikke hadde fått noen tilbakemeldinger om noe annet.

Tidligvakta har et ansvar for å overbringe den informasjonen de får ved levering, til alle på avdeling. Vi snakker med alle og har god erfaring med det (Johanne, barnehagelærer).

Videre ble barnehagelærerne stilt spørsmål om de hadde fått spørsmål rundt angående *Barnehageopprøret*. Barnehagelærerne fortalte at hadde ulik opplevelse av om opprøret hadde

fått stor plass hos foreldrene. Tre av *barnehagelærerne* hadde fått spørsmål rundt Barnehageopprøret og tre av barnehagelærerne sier at det ikke har fått et eneste spørsmål rundt Barnehageopprøret.

Det er ikke alle foreldre som er like engasjert i Barnehageopprøret, det er mer opptatt av hva vi har gjort i dag og hvordan barnet deres har det (Gerda, barnehagelærer).

Vi merker ikke noe av *Barnehageopprøret*, ting er i orden her (Lars, barnehagelærer).

Alle de seks barnehagelærerne som ble intervjuer sa likevel at det hadde fått spørsmål om barnas sikkerhet i barnehagen, hvor mange ansatte som hadde vært på jobb på avdelingen, om det var godt arbeidsmiljø og om de ble hørt av styrer. Noen foreldre spurte daglig om hvem som hadde vært på jobb og om det var godt arbeidsmiljø. Noen foreldre lurte på om de ble hørt av styrer.

Alle barnehagelærerne hadde en felles oppfatning om at foreldrene var mest opptatt av hva de hadde gjort i løpet av dagen og hvordan barnet deres hadde hatt det i barnehagen. De barnehagelærerne som har fått spørsmål angående *Barnehageopprøret*, ga uttrykk for at de synes det hadde vært utfordrende å svare på spørsmål fra foreldrene, men at de svarte på spørsmål og de fortalte at de gjør så godt de kan innenfor de rammene som er gitt:

Etter # uforsvarlig har jeg turt og argumentert ovenfor foreldre og andre ansatte. Jeg ville vise at jeg vet og kan mye om barnehage og barn, bare spør! Jeg vet ikke, men jeg er litt flau over at vi/jeg ikke har hevet stemmen før. Det føles godt da og det gjør noe med meg» (Karin, barnehagelærer).

Samtidig stiller to barnehagelærer spørsmålstegn til barnehagelærereprofesjonen i *Barnehageopprøret* 2018, om det er klokt å legge alt ut på nettet:

Jeg har kollegaer som synes vi er for kritiske. Hvor er lojaliteten til arbeidsplassen? De sier: Dette går utover foreldresamarbeidet. Hva vil foreldre si om det viste at ikke setter inn vikar før det har gått 16 dager. Det er bare sånn det er, det har vært sånn i alle år. Vi kan ikke si det (Hilde, barnehagelærer).

Barnehagelærerne var også opptatt av rammebetingelsene og bemanning i barnehagen. Beskrivelsen av rammebetingelser er fire av barnehagelæreren klare på at det ikke er mulig å innfri alt vi skulle ha gjort innenfor regelverket. De kom til stadighet inn på kategorien *tolkning og etterlevelse av lovverk*, som tyder på at noen barnehagelærere er godt kjent med

gjeldende regelverk og at det er høy lojalitet til overordnede prinsipper og barnehagens oppdrag. Men noen av barnehagelæreren synes at kravene ikke henger sammen med rammene som er til rådighet. Fire av de spurte barnehagelærerne sier at de er spesielt opptatt av rammebetingelser og bemanningssituasjonen. De fortalte at tilgangen til nok ansatte hele dagen kan ha stor betydning for barnehagetilbudet, og hvordan hverdagen blir organisert. Barnehagelærerne beskriver ansattkabalene som en stor utfordring, og som en stor bit av barnehagehverdagen generelt, med tanke på om man har nok ressurser til å gi et godt nok pedagogisk tilbud til alle barn. Johanne gir et innblikk i hverdagen:

Det å ha nok ansatte på jobb hele åpningstiden, vi har åpent i 10,5 time og det å holde en tetthet på 6,0 [seks barn pr. en ansatt], det er for meg helt umulig å forstå – vi skal gi et godt pedagogisk tilbud til alle barn. Dette er en skvis vi møter til stadighet både i forhold til barn, ansatte og foreldresamarbeidet. Dette dreier seg om barnehagen generelt, men man merker det spesielt når det er sykemeldinger og samtidig et møter eller en rapport som må inn (Johanne, barnehagelærer).

Her ser vi at Johanne er opptatt av det pedagogiske tilbudet og antall ansatte i barnehagen, slik Barnehageopprøret er opptatt av. Hun har også fått spørsmål om Barnehageopprøret, slik tre av de fire med et foreldrefokus i kommunikasjonen med foreldrene også har fått (se tabell 4.3).

4.5 Foreldrenes opplevelser

Så hva er foreldrene opptatt av? Og hvordan opplever foreldrene dette – de 20 minuttene de ser barnehagen, hver dag? For å finne noe ut om foreldres opplevelse av barnehagen, undersøker jeg hvordan de opplever barnehagene, som institusjon og ekspertsystem. I samtlige intervju er barnets perspektiv sentralt og det viktigste for foreldrene. Alle foreldrene er opptatt av hvordan det har gått i barnehagen i løpet av dagen, med sitt egen barn.

Intervjuene starter med at jeg ber dem om å fortelle om en dag i barnehagen, for å få inntrykk av hvordan de opplever at de mottar informasjon om hva som skjer i løpet av dagen. Alle foreldrene fortalte at de var opptatt av barnet sin hverdag i barnehagen, hvordan dagen hadde vært og hva barnet deres hadde gjort i løpet av dagen i barnehagen. Fem av seks foreldre sa at de hadde stått og «smugtittet» på barnet sitt, for å se hvordan og hva de lekte før de gjorde seg til kjenne:

Sandkassen var like ved parkeringsplassen og når jeg parkerte bilen hadde jeg oversikt over sandkassen. Jeg satt ofte og så på henne før jeg viste meg til syne. Thea liker seg i sandkasse. Hun lager både kaker og kaffe. Jeg så hun henvendte seg til både barn og voksne, og hun fikk svar og smil, uten at jeg hørte hva de sa. Jeg så at Thea smilte og lo, hun var fornøyd. Det ga

meg en bekreftelse, ja, hun har det bra i barnehagen – det er slik jeg kjenner jenta mi (Arna, forelder).

Et gjentakende svar er at foreldrene opplever at det får ulik informasjon ut ifra hvem som er på jobb. Fire av seks foreldre forteller at de opplever at beskjeder ikke ble gitt videre til det andre ansatte, slik at «barnet behov blir ivaretatt». Alle foreldrene er imidlertid trygge på at barnehagen tar kontakt om barnet skulle bli sykt eller om det skjer andre ting i barnehagen:

Er det noe barna våre trenger eller de lurer på så ringer barnehagen, det er nok for oss (Einar, forelder).

To av foreldrene sa at de hadde liten tillit til barnehagen og opplevde til tider at det ble en belastning for dem. Disse foreldrene viste til at beskjeder angående: soving, klær og medisiner ikke ble tatt videre til barnehagelærer og andre på avdelinger i barnehagen. Foreldrene sa at det ble fortvilet og redde. Det ble urolige og at det gikk utover tilliten til barnehagen. Tar de vare på barnet mitt?

Når jeg kommer og henter Ola, og han ikke har fått medisinen sin andre dag på rad, så begynner jeg å lure (Beate, forelder).

Mange av foreldrene var inne på at tillitten til barnehagen hadde et stort tolkningsrom, og at det ofte var situasjonsbetinget og personavhengig. Samtidig ble det uttrykt forståelse for de barnehageansattes situasjon. To av foreldrene snakket om rammebetingelsene og omtalte lovverket i barnehagen:

Vi har et lovverk på jobben og drifte etter, og jeg regner med at de i har det samme i barnehagen (Arna- Forelder).

Det var ikke alle foreldre som var opptatt av *Barnehageopprøret*, men de sa de var mer opptatt av deres eget barn og var ikke bekymret. De hadde heller ikke satt seg inn i hva Barnehageopprøret handlet om, de oppleve det ikke hadde noen betydning for deres hverdag..

Har dessverre lite å bidra med her, har ikke fått med meg noe av dette opprøret (Arna, forelder).

Fire av foreldrene fortalte at de hadde stilt spørsmål om *Barnehageopprøret* til personalet i barnehagen og lurte på *hva som skjer* i deres barnehage. De hadde stilt spørsmål angående bemanningssituasjonen, hvor mange vokse pr. barn på avdeling, vikarbruk og om det ansatte hadde det bra på jobb. De lurte på om det også var sånn i deres barnehage, slik barnehagene

blir omtalt i media i forbindelse med barnehageopprøret. Beate koblet dette til tilliten til barnehagen:

Tillit til barnehagen? Både ja og nei, Jeg undrer meg hvorfor det ikke tatt opp benamningsproblematikken før (Barnehageopprøret)? Vi blir urolige av å høre at det en voksen som skal passe på opptil 18 barn alene over tid. Vi forventer at dette blir tatt hånd om! Det har et lovverk å følge i barnehagen også. Tillit, ja, det har vi (Beate, forelder).

Didrik viser til at Barnehageopprøret ikke har endret hans syn på barnehagen, men sier at barnehagen kan oppleve at Barnehageopprøret kan skape en debatt om omsorgsperspektivet til barnehagen:

«Barnehageopprøret har ikke endret mitt syn på barnehagen, men kanskje bekreftet en uro om at personalet i mange barnehager selv er bekymret for omsorgen de gir barna» (Didrik, forelder).

Dette viser at enkelte foreldre har blitt mer bevisst bemanningssituasjonen i barnehagene etter *Barnehageopprøret*, slik som ble antydnet i intervjuene med barnehagelærerne (se kap. 4.4). Vi ser imidlertid også her at foreldrene er mest opptatt av hva sine *egne* barn har gjort i løpet av dagen og hvordan barnet deres har hatt det i barnehagen.

I det neste kapittelet prøver jeg å sammenfatte funnene fra intervjuene med barnehagelærerne og medieoppslagene.

5 Oppsummering av empiri

TV-reportasjene om barnehager og *Barnehageopprøret* problematiserer i stor grad om barnehagene kan tilby den omsorgen vi forventer – om det er trygt i barnehagene. Mens det i avisoppslagene er en tydelig overvekt av saker som behandler barnehagenes økonomi (inkludert utbytte) og bemanningsnormen og antall voksne i barnehagene.

Gjennom møtet mellom barnehagene og omverden, skapes det ulike oppfatninger av hva en barnehage er, ut fra de ulike aktørenes forventninger, opplevelser og rolle i forhold til barnehagen. Det er stor forskjell på å være forelder og ansatt – eller politiker og aksjonist. Vi kan lese ut fra intervjuene at de ulike aktørene ser på og tolker barnehagene på veldig forskjellige måter. Det er i hovedsak fem ulike typer aktører jeg har sett på i denne undersøkelsen:

1. Journalister og mediefolk, som snakker om barnehagene
2. Politikere, her representert ved kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H)
3. Barnehagelærere, som representanter for *Barnehageopprøret*
4. Barnehagelærere, som ansatte i barnehagene
5. Foreldre med barn i barnehage

De ansatte, inkludert representantene fra *Barnehageopprøret* har et innenfra-blikk på barnehagene (se tabell 5,1). For den første gruppen, barnehagelærere som er ansatt i barnehagene, er barnehagen først og fremst en arbeidsplass eller, institusjon, profesjon ekspertsystem som skal jobbe for barnas beste. Ifølge offisielle dokumenter og retningslinjer, skal dette skje gjennom samarbeid med foreldrene. De barnehagelærere jeg har intervjuet virker å være innforstått med dette, og har noen klare tanker og ideer om hvordan dette skal fungere på best mulig måte.

Tabell 5.1: Synet på barnehagen

Fokus:	Utenfra-blikk	Innenfra-blikk
Spesifikt	Foreldre (med fokus på sitt barn og spesifikk barnehage)	Ansatte i barnehagene
Generelt (barnehagen som ekspertsystem)	Politikere (og <i>Foreldreopprøret</i>)	<i>Barnehageopprøret</i>

Representantene for *Barnehageopprøret* er også bevisst tanken om at barnehagen må spille på lag med foreldrene, og de ønsker også et sterkere engasjement fra foreldrene. Men disse aksjonistene har et mer overordnet blikk på dette samarbeidet og vil at foreldrene skal forstå bedre hva som skjer i barnehagene, slik at de blir engasjert på et mer overordnet nivå. Ved *Barnehageopprøret* velter de ut informasjon, nærmest som et høyt skrik om hjelp: *Det er ikke bra i barnehagene, vi har ikke nok ressurser og det er ingen som bryr seg!*

Kleppe innser at *Barnehageopprøret* har vært med på å offentliggjøre svakhetene i norske barnehager. Men uten å gjøre dette, mener hun at de samtidig med på å godta at barnehagene ikke er bra nok. Hun mener engasjementet har vært med på å skape en større forståelse blant foreldrene for avvik i barnehagen og at dette ikke nødvendigvis er de ansattes ansvar, men det er heller et strukturelt problem. Utfordringen er rammevilkårene de ansatte i barnehagene må jobbe innenfor.

Klepp fremmer da også med glede at denne aksjonen har skapt engasjement blant foreldrene, som kan være med på å skape bedre rammevilkår for barnehagene på lang sikt. Her er det snakk om å alliere seg med en større gruppe, som dermed kan legge større press på politikerne. Den direkte konsekvensen var da også opprettelsen av Foreldreopprøret, som var med på å legge press på regjeringen. Sæterdal fra *Barnehageopprøret* fremhever også at de må få frem at både foreldrene og barnehagene jobber for deres barns beste og at barnehagene trenger hjelp for å få til dette, slik det også er fremhevet i offentlige dokumenter om barnehagene.

Barnehagelærere jeg har intervjuet har imidlertid et delt syn på *Barnehageopprøret*. De er enige om at noe bør gjøres, men de er mer usikre på om det er lurt å fortelle om hvor ille det er, i redsel for å skremme foreldrene, slik at de kan miste tilliten til barnehagen og at de tar godt vare på barna deres. De vil gjerne berolige og fortelle foreldrene om hva som foregår av positive ting i barnehagehverdagen, men da kan *Barnehageopprøret* virke forstyrrende inn på dette bildet. Det kan virke som – ikke overraskende - at barnehagelærerne er mest opptatt av sin egen arbeidsplass og de tilhørende foreldrene og barna.

Kleppe forteller at det kom en del reaksjoner fra sektoren i begynnelsen, men dette var først og fremst private eiere av kommersielt drevne barnehager. Kleppe følte derfor at hun fikk støtte fra profesjonen, men at det var både offentlige og private eierne som ville unngå at disse

historiene kom ut. Hun mener at mange barnehagelærere var kritiske til *Barnehageopprøret* på grunn av en for svak faglig forankring og selve profesjonen har en for svak stilling og selvsikkerhet. Kleppe mener imidlertid at nå er det flere som har tatt inn over seg at de har et slags ansvar på vegne av profesjonen, og flere innser at det er en nødvendig prosess å få frem svakhetene og ikke prøve å skjule dette. Kleppe viser til at dette dreier seg om noe større enn bare ens egen utilstrekkelighet – det er rammene, på et mer generelt nivå, som er utfordringen.

Barnehagelærerne som er intervjuet i denne oppgaven virker å være opptatt av å skape tillitsvekkende kommunikasjon med foreldrene. Ut fra intervjuene, ser jeg to ulike metoder for å skape tillit og samarbeid med foreldrene:

A) *Barnefokus*: Alle barn, skal bli sendt hjem med en opplevelse hver dag

B) *Foreldrefokus*: Snakke med alle foreldre, både morgen og ettermiddag

Den første metoden, har et mer innenfra-blikk, hvor det er et fokus på barna, på barnas opplevelse av å være i barnehagen, og hvordan de kan snakke om barnehagen med sine foreldre.

Mens den andre metoden er mer rettet på hvordan foreldrene opplever barnehagen. De intervjuede i undersøkelsen sa at de opplevde dette fungerte godt i deres barnehage og at det ikke hadde fått noen tilbakemeldinger om noe annet; som er naturlig, da de først og fremst prøver å tilfredsstille foreldrenes behov (som er i stand til å gi tilbakemeldinger, i motsetning til barna). Vibeke Glaser (2019, s. 35) fremhever at barnehagen kan fungere som en arena hvor foreldrene kan prøve ut foreldrerollen og skape seg sin identitet som forelder. Dermed blir kanskje også den daglige samtalen, ut fra hvordan foreldrene opplever barnehagen og seg selv som forelder, viktigere enn de historiene som barna har med seg fra barnehagen, som de kunne trenge hjelp til å fortelle, fordøye og tenke videre på.

Foreldrenes overflatiske vurdering av barnehagen i løpet av 10 minutter på morgenen og 10 minutter på ettermiddagen gjenspeiler seg i det representantene for *Barnehageopprøret* sier om barnehagenes såkalte brukerundersøkelser. Sæterdal fra *Barnehageopprøret* setter spørsmålstegn ved hva foreldre, uten pedagogisk utdanning, kan svare på når de ser barnehagen 20 minutter hver dag. Det kan være vanskelig nok å vite hva en barnehage skal

være uten pedagogisk utdanning, men når foreldrene samtidig ikke kan observere direkte hva som skjer i barnehagen med deres barn, men kun gjennom filtrerte samtaler med de ansatte, vil ikke deres tilbakemeldinger på opplevelsene gjennom disse undersøkelsene være gode nok, metodisk. Kleppe sier også at undersøkelsene ikke gjenspeiler hvordan virkeligheten er i barnehagene, men den gjenspeiler den foreldrene opplever, slike som om det er gode parkeringsmuligheter utenfor barnehagene. Svarene kan da umulig handle om innhold og prosessuell kvalitet i barnehagene. Kleppe mener, som barnehagelærere, at foreldrene ofte kritiserer ting som ikke har så stor betydning for barna.

Barnehageopprøret er fortsatt noe som for de fleste skjer i offentligheten og som ikke gjelder deres barnehage. For å få dette bekreftet, er det noen av foreldrene som har spurt om hvordan det er i deres barnehage, mens det er andre som ikke synes å bry seg eller har fått med seg at det har vært noe *Barnehageopprør*. Men noen av foreldrene hadde stilt spørsmål om bemanningssituasjonen, antall voksne per barn på avdeling, vikarbruk og om det ansatte hadde det bra på jobb. De hadde stilt spørsmål angående barnehageopprøret til personalet i barnehagen og lurte på *hva som skjer* i deres barnehage. De lurte på om det også var sånn i deres barnehage, slik barnehagene blir omtalt i media i forbindelse med barnehageopprøret, for å få avkreftet et dette ikke gjeldt deres egen barnehage.

6 Diskusjon

Jeg har satt opp noen konkrete spørsmål i denne oppgaven:

1. *Innenfor hvilke rammer ble barnehagene i Norge fremstilt i forbindelse med Barnehageopprøret fra 2016?*
2. *Hva tenker de sentrale aktørene i Barnehageopprøret om den offentlige debatten om barnehagene i Norge?*
3. *Hvordan opplever barnehagelærerne den økte oppmerksomheten på barnehagesektoren, gjennom Barnehageopprøret?*
4. *Hva er viktig for barnehagelærerne å kommunisere til foreldrene i hverdagen?*
5. *Hvordan oppfatter foreldrene barnehagen og Barnehageopprøret?*

Svarene på disse spørsmålene blir diskutert videre i dette kapittelet, hvor jeg merker tallet på forskningsspørsmålet i parenteser, hvor jeg starter på forskningsspørsmål 1:

(1) Mediene forteller historier og de fleste forstår at de har en tendens til å overdrive og legge vekt på det negative. Mediene har nettopp en funksjon om å fortelle historier, og publikum er mer eller mindre bevisst konsekvensene av medienes søken etter det sensasjonelle og overraskende, slik at viktige ting mediene tar opp, blir avsjekket med virkeligheten.

Når mediene skal lage en ny fortelling, kan barnehagene brukes som en *brikke* i denne fortellingen. Mediene bygger gjerne opp fortellinger hvor det er viktig med konflikter. I de fortellingene vi har sett på her, blir *Barnehageopprøret* satt opp mot aktuelle statsråd, kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H). Mediene får dermed frem at det er en konflikt mellom disse to partene – og forklarer dette ut fra at det ikke står bra til i norske barnehager. Enkelte barnehagelærere er usikre på om dette er bra for barnehagene, da de prøver å sette seg inn i hvordan foreldre vil reagere på dette. Deres jobb er nettopp å ta vare på barna, i samarbeid med foreldrene, som bør føle seg trygge på at barna har det trygt og godt i barnehagene.

Det er også et spørsmål om hvilket inntrykk foreldre skal få av barnehagene, som kunder av et tilbud. Dette blir spesielt tydelig i skillet mellom barnehager eid av kommersielle kjeder og de andre private barnehagene (kommunalt eide og små, private barnehager). Gjennom samtale med representantene fra *Barnehageopprøret*, får vi inntrykk av at representanter fra kjedeeide

(og kommunale) barnehager ikke tør å være med på opprøret og fortelle om hvordan det står til i sin egen barnehage eller mer generelt om rammevilkårene for barnehagene. Vi ser også at eksemplet som *NRK Kveldsnytt* bruker i sin sak om *Barnehageopprøret* er fra en lokalt eid, selvstendig privat barnehage.

Tabell 6.1 Ulike aktører og deres systemer

Aktører	System	Mål	Binære koder	Program	Medium	Funksjon
Foreldre	Familien	Overlevelse	Kjærlighet / ikke kjærlighet	Kontrakter	Intimitet	Basale behov
Barnehage	Utdanning	Kunnskap, ferdigheter	Lære / ikke lære	Offentlige planer	Skoleplikt karriere	Utdannelse, dannelse
Barnehageopprøret	Sosiale bevegelse	Skape endring	Berørt / ikke berørt	Protest	Mobilisering	Introdusere problemer
Private barnehager	Økonomi	Inntjening	Eie / ikke eie	Pris	Penger	Produksjon av varer og tjenester
Nyhetskanaler	Massemedier	Publikums oppmerksomhet	Fortelling / ikke fortelling	Historier	Språk, bilder	Informasjon, underholdning
Regjeringen	Politikk	Makt	Posisjon/ opposisjon	Politiske ideer og ideologier	Konkurranse om makt	Kollektivt bindende avgjørelser

Når det er rammevilkårene for barnehagene som blir kritisert, er det ansvarlig minister som blir utfordret av mediene til å svare. Kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H) svarer ikke representantene for *Barnehageopprøret*, men han henvender seg til potensielle velgere. All politisk kommunikasjon (som dette er for en politiker) handler om makt, å tilrive seg makt eller beholde en maktposisjon (se tabell 6.1). For Jan Tore Sanner som kunnskapsminister (H), handler det derfor om å beholde oppslutningen, slik at han vil beholde makten. Han velger derfor å forsvare seg mot disse angrepene som kommer fra *Barnehageopprøret*, og til og med forsøke å psyke ut Palma Kleppe i Dagsnytt18-studioet, med å stirre på henne gjennom hele debatten. Vi kan også se at Kleppe føler seg ukomfortabel og usikker i denne

situasjonen, hvor en erfaren, mannlig politiker vender hele kroppen sin mot sin mer uerfarne, kvinnelige motstander, selv når hun selv ikke snakker.

Sanner snakker ellers om at *Barnehageopprørets* forslag blir dyrt og han er redd for at dette vil føre til at mange barnehager må innskrenke åpningstidene og noen (private) barnehager vil ikke kunne klare seg med disse nye kravene om bemanning. Samtidig snakket han om at han var opptatt av kvalitet i barnehagene og at regjeringen derfor ville innføre et helt nytt krav om bemanning i barnehagene. Her snakker han altså til potensielle velgere og da spesielt foreldre med barnehagebarn (som ønsker seg et mest mulig fleksibelt barnehage tilbud).

Ut fra dette kan vi si at barnehagen fikk sin lille mediaoppmerksomhet, gjennom *Barnehageopprørets* aksjoner med overlevering av underskrifter utenfor stortinget og noen debatter og reportasjer i mediene. Ministeren parerte kritikken på en måte som sannsynligvis blir forstått av sine potensielle velgere, mens han nok vurderte støttespillerne til *Barnehageopprøret* som lite sannsynlige Høyre-velgere. Samtidig som dette ikke er en viktig sak for de fleste velgerne, til å være avgjørende om hvilket parti de vil stemme på ved neste valg. Bekymrede foreldre ville likevel finne sin viktigste informasjon om deres barnehage i direkte kontakt med personalet, og den offentlige diskusjonen blir da mindre viktig for deres oppfatning av den spesifikke barnehagen og hvordan deres lille kjære har det i hverdagen.

Samtidig bør barnehageansatte ha et kritisk forhold til egen yrkespraksis (Solbrekke og Østrem, 2011, s. 201). Dermed blir mange barnehageansatte fanget i et dilemma. De er ansatt i en barnehage som utfører et samfunnsoppdrag, og som er enten eid eller finansiert av det offentlige. Dermed blir det et spørsmål om hva slags funksjon en barnehage skal ha i det moderne samfunn.

Er barnehagen eid av en privat, kommersiell kjede, driver de innenfor det økonomiske systemet, hvor inntjening er målet. Men også disse barnehagene er støttet av det offentlige (kommunene), ut fra at de har en funksjon i samfunnet. Utgangspunktet for opprettelsen av offentlige og private barnehagene, var å gi kvinner muligheter for yrkesaktivitet samtidig som de hadde ansvaret for små barn. Barnehagens funksjon var å frigi arbeidskraft og likestilling. Etter hvert som flere har utdannet seg til førskolelærere og barnehagelærere har fokuset dreid seg mer mot barna i barnehagen, og barnehagene har blitt en del av utdanningssystemet, ved at ansvaret for barnehagene i Norge er underlagt *Utdanningsdirektoratet*. Dermed kan vi også

si at barnehagene har blitt en del av utdanningssystemet, hvor det å lære noe er målet for virksomheten er at barna skal lære mest mulig. Og her kan det være hensiktsmessig å dele det de skal lære inn i ferdigheter og kunnskap, slik det gjøres i emneplaner på universiteter og høyskoler, hvor barnehagene legger mest vekt på ferdigheter, som sosiale og praktiske hverdagsferdigheter.

Barnas utvikling ligger også i mandatet til barnehagelærerne fra både *Kunnskapsdepartementet* og *Utdanningsdirektoratet*, utdanningsløpet og i selve profesjonen. Dermed blir spørsmål hva en barnehagelærer ansatt i en norsk barnehage skal være. Utviklingen av profesjoner er en del av utviklingen av det moderne samfunn, hvor arbeidsdeling er et vesentlig prinsipp, hvor da barnehagelærerne har fått ansvar for de små barnas utvikling (av kunnskap og ferdigheter). Spørsmålet er dermed om barnehagelærerne har kun et mikroansvar på sin egen arbeidsplass, ut fra de gitte rammebetingelsene eller et større ansvar for å påvirke disse rammebetingelsene, for å skape best tenkelig muligheter for barns utvikling (av kunnskap og ferdigheter). Denne situasjonen skaper ulike handlingsalternativer, som kan vurderes ut fra både moral og etikk.

Skal barnehageansatte innrette seg etter oppdragsgivers rammer fra regjering, gjennom Utdanningsdepartementet, Utdanningsdirektoratet, eier (kommune eller privat) og ned til den enkelte styrer og barnehage – eller skal de ta et større ansvar ved å forsøke å påvirke rammebetingelsene som de nevnte institusjonen (*Utdanningsdepartementet*, *Utdanningsdirektoratet*, eiere og barnehage) har (i ulik) grad ansvar for?

(2) *Barnehageopprøret* eller de barnehagelærerne som står bak denne aksjonen viser nettopp et slikt ansvar, ved at de forsøker å endre (forbedre) rammebetingelsene for arbeidet med barns utvikling (av kunnskap og ferdigheter). Men dermed går disse barnehagelærerne inn i et annet system, som kan kalles sosiale bevegelser. Her er programmet protest, mediet er mobilisering, funksjonen er å introdusere uspesifiserte problemer. *Barnehageopprøret* har introdusert bemanningsnormen i barnehagene i Norge som et problem (se tabell 6.1). De har mobilisert både barnehagelærerne og foreldre (gjennom foreldreopprøret), som har protestert mot situasjonen gjennom historier fra barnehagene, medieoppslag og overrekkelse av underskrifter utenfor stortinget. Dette ble rammet inn som en protest mot den sittende regjeringen, som i tråd med politisk kommunikasjon forsvarer deres representant (kunnskapsminister Jan Tore Sanner) deres vedtak som de riktige overfor deres potensielle

velgere. Mens mediene kan lage en fortelling om konflikt mellom barnehagelærere og foreldre på den ene siden og regjeringen på den andre siden – representert ved Barnehageopprøret og Foreldreopprøret på den ene siden og Jan Tore Sanner på den andre siden.

På denne måten kan vi si at noen av barnehagelærerne ivaretok sitt samfunnsansvar ved å kjempe for barnas utvikling (av kunnskap og ferdigheter), ved at de skjulte det problematiske i barnehagene, for å skjerme foreldrene. Ved å skjerme foreldrene, vil de beholde tilliten til barnehagen og det gode samarbeidet vil fortsette, til det beste for barna.

Mens de som ikke engasjerer seg eller sier fra om rammebetingelsene og forholdene i barnehagene også tar et samfunnsansvar ved å jobbe innenfor de betingelsene de får og presenterer dette på best mulig måte overfor foreldrene, for å trygge disse om at deres barn blir tatt godt vare. Dermed kan man si at de ivaretar både samfunnets verdier og interesser og enkeltindividets behov (jf. Sullivan, 2005, sitert fra Solbrekke og Østrem, 2011, s. 201). Og dermed fremstår (denne delen av) profesjonen som en form for et mellomledd mellom enkeltindividet og staten, der best mulig løsning for individet ivaretas innenfor et større samfunnssyn, som i denne sammenheng er å begrense de offentlige utgiftene til barnehagene og å beholde en fleksibel åpningstid, slik at mest mulig arbeidskraft blir frigjort til andre sektorer.

Men dette strider mot de forventningen som sier at barnehagelærere som profesjonsutøvere skal varsle hvis de observerer noe som strider mot deres profesjonelle mandat. Som ansvarlig profesjonsutøvere bør de forholde deg kritisk til politiske prioriteringer, hvis de står i strid med det man oppfatter som sitt samfunnsmandat (jf. Solbrekke og Østrem, 2011, s. 202). Dermed kan vi si at det er moralsk riktig for barnehagelærere å reagere, protestere og mobilisere mot de rådende rammebetingelsene, ut fra en etisk standard som viser tilbake til de forventningene vi bør ha til barnehagelærere, med ansvar for barns trygghet, trivsel og utvikling av kunnskap og ferdigheter, for deres møte med videre utdanningsløp. Det tror jeg de fleste foreldre forventer at barnehagene og barnehageansatte tar ansvar for, og dermed gir dem dette etiske moralske ansvaret – som igjen viser tilbake til hva slags type ekspertsystem barnehagene skal være: Hva slags forventninger har kundene, det vil si foreldrene, til dette ekspertsystemet? Er kun en tillit (og tiltro) til at barnet kommer fysisk trygt gjennom barnehagedagen – eller er det også tillit til at barnet blir fulgt opp kognetivt, slik at de får den

nødvendige kunnskapen og ferdighetene til å kunne møte det videre utdanningsløpet? Det er ikke sikkert at alle foreldre er like bevisst det siste, men om vi hadde spurt, hadde nok de aller fleste hatt forventninger også om det siste, hvis de fikk forklart sammenhengen mellom hva barnehagen kan gi barna deres og barnas videre sjanse i livet – men denne sammenhengen er kanskje ikke representanter for barnehagen og deres eiere flinke nok til å kommunisere til opinion og offentlighet? Dermed kan vi si at barnehagelærerne er på mange måter i samme posisjon som legene var på begynnelsen av 1900-tallet, da de jobbet for å etablere seg som en anerkjent profesjon, med en spesialisert kunnskap, basert på vitenskapelig prinsipper.

Vi kan dele synet på barnehagen inn i en firefeltstabell, med et spesifikt og generelt fokus og et utenfra- og innenfra-fokus (tabell 6.1).

Tabell 6.1: Synet på barnehagen

Fokus:	Utenfra	Innenfra
Spesifikt	Foreldre (med fokus på sitt barn og spesifikk barnehage)	Ansatte i barnehagene
Generelt (barnehagen som ekspertsystem)	Politikere (og <i>Foreldreopprøret</i>)	<i>Barnehageopprøret</i>

Her kan vi si at målet bør være at flest mulig får et generelt innenfra-fokus, eller et generell innenfra-forståelse av hva som skjer i barnehagene i Norge. Men hvorfor er det ikke slikt?

- Foreldre er først og fremst foreldre til sine egne barn
- Politikere er først og fremst opptatt av makt og oppslutning for å tilrive seg eller opprettholde maktposisjoner
- De som er ansatt i en barnehage er først og fremst opptatt det de kan gjøre noe med, det som skjer i sin egen barnehage og sin kontrakt med sin spesifikke barnehage

(3) Dermed skaper Barnehageopprøret et dilemma for de ansatte i barnehagen, et dilemma som gjenspeiler at en institusjon er både en konkret arbeidsplass og en større samfunnsordning. De ansatte barnehagelærerne er enige om at det må gjøres noe med de strukturelle forholdene på et samfunnsnivå, men de er redd for at den generelle kritikken kan påvirke tillitten til deres barnehage, på et konkret nivå.

(4) Vi ser at fire av seks av de intervjuede barnehagelærerne synes å ha det jeg kaller et *foreldrefokus* i sin kommunikasjon ved henting og bringing, som nettopp kan tolkes som at de ønsker å betrygge foreldrene om at barna har det trygt og godt i barnehagen, som da kan overskygge kommunikasjonen om pedagogikk og den kognitive utviklingen hos barna. To av førskolelærerne har imidlertid et tydeligere fokus på barnet, så bildet her ikke ensidig, men nok mer delt.

5) Men vi ser også at foreldrene er først og fremst opptatt av de basale behovene til sine barn, og mye mindre opptatt av pedagogikk og kognitiv utvikling. Her kan i selvsagt innvende at det blir satt av egne samtaler til barnets utvikling, men jeg vil likevel påstå at det er en klar tendens til å legge vekt på de base behovene på bekostning av barnets opplevelser og utvikling, som også gjenspeiler de offentlige samtalene om barnehagene i Norge, slik vi har sett i de TV-innslagene jeg har analysert.

Foreldrene sa at de ikke var opptatt av *Barnehageopprøret*, som er med på å bekrefte at de er mest opptatt av barnehagen som en konkret institusjon, og mindre opptatt av barnehagen som en samfunnsinstitusjon eller et ekspertsystem som man har mer eller mindre tillit til. Men samtidig kan vi hevde at *valget* å benytte seg av en barnehage – å melde sitt eget barn inn i en barnehage – baser seg på en sterk tillit til dette ekspertsystemet. Niklas Luhmann (1999) fremhever nemlig at tillit fungerer som en funksjonell mekanisme for reduksjon av kompleksitet. Ekspertsystemene fungerer på denne måten som sikre institusjoner, man ikke trenger å sette spørsmålstegn ved. Men *Barnehageopprøret* setter nettopp opp disse spørsmålstegnene, som kan gjøre foreldre usikre og dermed også miste tilliten til barnehagene.

Med utgangspunkt i at mediene påvirker oss på hva vi skal være opptatt av – og ikke hvordan vi vurderer de sakene mediene tar opp (Gripsrud, 2015, s. 56), kan vi se at noen av foreldrene begynte å stille spørsmål om bemanning, kvalitet og innhold i barnehagen (de ble mer opptatt av dette), men forståelsen for disse utfordringene søkte de og fant i sin barnehage. Da har det lite å si hva mediene sier om disse spørsmålene, så lenge de får bekreftet et mer betryggende virkelighetsbilde hos sin barnehage.

Når foreldrene blir kjent med de konkrete barnehagene, blir ekspertsystemet eller samfunnsinstitusjonen mindre viktig, og det som fremtrer i deres bevissthet er den konkrete

barnehagen deres eget barn befinner seg i i løpet av dagen. Man har gjort et valg av barnehage, og dette valget ønsker man å få bekreftet at er riktig. Slik som *Utdanningsdirektoratets* foreldreundersøkelse ikke tar høyde for at mange velger den høyeste poengsummen, da man har gjort et valg av barnehage og et negativt svar her blir da også en innrømmelse overfor seg selv om at man kanskje tok et feil valg og bør sette i gang en prosess for å bytte barnehage. Men da er det enklere å late som om man er (relativt) fornøyd. I tillegg kan det kanskje være vanskelig for mange å kritisere de ansatte i barnehagen, som de vet gjør det de kan for barna.

7 Konklusjon

7.1 Svar på problemstillingen

Utgangspunkt for denne oppgaven er at institusjoner skapes, defineres, endres, utvikles og gjenskapes gjennom samtalene vi har *om* institusjonene og *i* institusjonene. Samtalene gir noen retningslinjer for hva institusjonene skal være og noen forventinger til institusjonene. Men samtidig som institusjoner er stabile, kan institusjoner endres over tid, når forventningene til institusjonene endres eller tydeliggjøres. Samtidig vil gode institusjoner avlaste publikum for å undersøke om institusjonene vil fungere i hvert enkelt tilfelle, ved at de har tillit til institusjonene eller *ekspertsystemet* (Luhmann, 1999, Giddens, 1997, Grimen, 2009a, 2012)

I denne oppgaven undersøker jeg den offentlige samtalen om barnehager og hvordan barnehagelærere forholder seg til denne offentlige debatten, koblet opp mot hverdagen i barnehagen. Både samtalene mellom barnehagelærere og foreldre og den offentlige samtalen kan være med på å konstruere vår oppfatning av hva en barnehage er og skal være, som institusjon eller ekspertsystem. Barnehagene er nemlig noe konkret som foreldre opplever i hverdagen, men også noe abstrakt, som et ekspertsystem. Barnehagene kan derfor defineres som et ekspertsystem, som er avhengige av tillit fra omgivelsene for å fungere på en god måte. Foreldre må kunne stole på (ha tillit til) at barnehagen tar godt vare på deres barn. Gjennom *Barnehageopprøret* fra 2016, som var en reaksjon på regjeringens forslag til ny rammeplan for barnehagene i Norge, ble det lagt frem utfordringer i norske barnehager, som skapte en kritisk offentlig diskusjon om hverdagen i norske barnehager.

En barnehage skal være «en *pedagogisk* virksomhet for barn fram til de når opplæringspliktig alder» (Korsvold, 2021, min utheving). Og i 2006 ble ansvaret for barnehager i Norge overført fra *Barne- og familiedepartementet* til *Kunnskapsdepartementet*. Ansvaret ble dermed flyttet fra «familiepolitikken og inn under utdanningspolitikken» (Korsvold, 2021). Barnehagen har dermed både et samfunnsoppdrag og et ansvar for enkeltindivider, så dette er på mange måter et spørsmål om tillit – tillit til at barnehagene tar både et samfunnsansvar og et ansvar for individene (barna).

Denne oppgaven handler om hvordan ulike aktører prater om barnehagen – og hva slags konsekvenser dette kan få for oppfatningen av barnehagen og samarbeidet med foreldrene.

Jeg har stilt følgende spørsmål:

Hvordan ble det snakket om barnehagene i Norge i forbindelse med Barnehageopprøret?

Ut fra analysen i denne oppgaven kan det se ut som barnehagene på mange måter henger fortsatt igjen i et familiesystem eller – perspektiv. Det er fortsatt mye snakk om omsorg og det å ta vare på barnet – og mindre snakk om barnets kognitive utvikling og barnehagene som en utdanningsinstitusjon.

Til sammen skapes det ulike historier og oppfatninger av hva en barnehage skal være og er, og da som både enkelte barnehager og som et generelt ekspertsystem, som vi har mer eller mindre tillit til. Barnehagen er dermed både noe abstrakt, som har en funksjon i samfunnet for både foreldre og barn, og noe konkret, representert ved den enkelte barnehagen, som er en del av barnehagelærere og foreldres daglige livsverden (se tabell 7.1).

Tabell 7.1: Synet på barnehagen

Fokus:	Utenfra	Innenfra
Spesifikt	Foreldre (med fokus på sitt barn og spesifikk barnehage)	Ansatte i barnehagene
Generelt (barnehagen som ekspertsystem)	Politikere (og <i>Foreldreopprøret</i>)	<i>Barnehageopprøret</i>

Samtalene om barnehagene styres på mange måter av hva de ulike aktørene vil med barnehagen, hva barnehagen er for dem. En teoretisk forståelse av hva barnehagen er for de ulike aktørene kan ta utgangspunkt i Niklas Luhmanns systemteori, hvor foreldrene er en del av familie-systemet som gir tilgang til intime relasjoner og har de binære kodene kjærighet og ikke kjærighet (Aakvaag, 2008, s. 241), målet er overlevelse og funksjonen til familiene kan sies å være å tilfredsstille de basale behovene hos familiemedlemmene (tilgang til mat, husly, helse, nærhet og kjærighet). Familiene i Norge er formelt sett styrt av kontrakter (mellom foreldrene) og lovverk og vedtak (som styrer foreldrenes plikter overfor sine barn). Mediet for kommunikasjonen innenfor familien bør imidlertid være basert på intimitet, så lenge familien fungerer etter målsetningen, som da er å dekke de basale behovene (se tabell 6.1)

Oppfatningen av barnehagen og barnehagelærerne synes på mange måter å være avhengig av hva som blir sagt og presentert i møte med foreldrene. Barnehagelæreren representerer

profesjonsutførelsen i form av sin posisjon og opparbeider mer eller mindre tillit hos foreldrene gjennom kommunikasjon. Barnehagelæreren har mye av makten til å velge retningen på kommunikasjonen og betingelsen av tilliten de får hos foreldrene.

Barnehagelærerne tilhører og representerer barnehagene, som er (eller har blitt) en del av utdanningssystemet. Ut fra intervjuene kan vi se to ulike metoder for kommunikasjon med foreldrene, som peker i to retninger. Den ene metoden har et fokus på å betrygge foreldrene om at barna har det bar i barnehagen. Vi kan anta at foreldrene er mest opptatt av de basale behovene til sine egne barn, som da viser først og fremst mot familiesystemet, som har det å dekke de basale behovene som funksjon. Den andre metoden er mer fokusert på barnet. Da er det mer snakk om hva barnet har *gjort* i løpet av dagen, hvor vi kan anta at det er noe barnet har fått til, som nettopp viser til kunnskap og/eller ferdigheter, som videre viser til barnehagens funksjon, som en del av utdanningssystemet: utdanning og dannelse. Dette stemmer også overens med utdanningssystemets positive binære kode (å lære) og utdanningssystemets program (offentlige planverk og lovverk for barnehagene), som er en del av forberedelsen til videre skolegang og karriere (utdanningssystemets medium for kommunikasjon) (se tabell 6.1).

Barnehageopprøret springer ut av utdanningssystemet og ønsker å introdusere for offentligheten de problemene som finnes i barnehagene, med et mål om å skape endring. Men problemene som legges frem er likevel en blanding av funksjonene og målene til to ulike systemer (familien og utdanning). Det blir ikke like høy grad pekt på målene og funksjonen til barnehagen som en del av utdanningssystemet (kunnskap, ferdigheter, utdanning og dannelse). Det blir først og fremst fremhevet at mangel på bemanning er en trussel mot å ta vare på barna, fysisk. Det blir snakket om at barns basale behov og at kan skade seg uten at det er nok folk i barnehagen til å ta vare på alle. Til tross for at *Barnehageopprøret* vil representere barnehageprofesjonen, som en del av utdanningssystemet, snakker de først og fremst om problemer som viser tilbake til familiesystemet. Hvorfor er det slik?

Barnehageopprøret ønsker å nå frem til fire ulike grupper: 1) foreldre, 2) eiere (offentlige og private), 3) politikere (beslutningstakere) og 4) journalister (media). Dette er alle grupper som tilhører andre systemer, med andre mål og funksjoner og dermed andre måter å kommunisere på. Det betyr at *Barnehageopprøret* skaper resonans og engasjement når de kommuniserer i tråd med de binære kodene, funksjonen og målene til de ulike systemene. Vi har sett at

foreldrene er opptatt av at de basale behovene. Når *Barnehageopprøret* introduserer problemet med mangel på bemanning som kan true disse basale behovene til deres egne barn, reagerer foreldrene. De fleste spør i egen barnehage om det faktisk er slik for deres barn ikke får dekt de basale behovene, mens noe få reagerer med å organisere *Foreldreopprøret*, som synes å rette seg mer inn mot utdanningssystemet.

Eierne av barnehagene, spesielt de private kjedene, som tilhører det økonomiske systemet, reagerer som forventet. Deres funksjon er å produsere tjenester (et godt barnehagetilbud), hvor målet er inntjening. De oppfatter derfor *Barnehageopprøret* som negativ reklame for deres virksomheter. De vil derfor helst at negative historier om barnehagene (deres) ikke skal komme ut. De samme reaksjonene fra kommunene (og bydelen) avslører langt på vei at de også oppfatter barnehagedriften som en del av det økonomiske systemet, ikke utdanningssystemet, slik det blir påpekt i både organiseringen av barnehagene under Utdanningsdirektoratet og i ulike lover og forskrifter om barnehagedrift i Norge. Helge Eide, områdedirektør for interessepolitikk i Kommunenes sentralforbund, er også imot *Barnehageopprøret* krav da regjeringens reform, etter hans mening allerede var «underfinansiert med inntil én milliard kroner, som kommunene ikke får, som det faktisk koster å iverksett dette».¹⁹ Samtidig får kommunene bekreftet at kundene (foreldrene) er allerede fornøyd, gjennom de årlige brukerundersøkelsene, hvor foreldrene, som representanter for familie-systemet, bekrefter at barna får (stort sett) dekket de basale behovene.

Nyhetskanalene, som en del av massemedie-systemet, søker historier og fortellinger som publikum finner interessante. Det er to typer fortellinger i mitt materiale. Det er historier som 1) fortelle om at barnehagene ikke klarer å ta skikkelig vare på barna og det er 2) diskusjoner (konflikter) mellom kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H) og ulike representanter for *Barnehageopprøret*. Den første typen tar opp noe som er egnet til å opprøre (når det ikke er trygt for barna i norske barnehager). Den andre typen bygger på konflikt, som er et klassisk element i alle typer fortellinger med helter og skurker. Publikum er nok uenig hvem som er skurken og helten i denne fortellingen, men det skapes i alle fall en form for spenning og underholdning, slik at dette tilfredsstillter massemedie-systemets mål, program og funksjon (se

¹⁹ <https://tv.nrk.no/serie/dagsnytt-atten-tv/201804/NNFA56041818/avspiller>

tabell 5.2). I den forenklaede debatten blir det dermed vanskelig å argumentere med pedagogisk kvalitet og barns kognitive utvikling.

Når *Barnehageopprøret* kritiserer rammebetingelsene for barnehagene, er dette først og fremst en kritikk mot ansvarlig statsråd, kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H). I det politiske systemet er makt målet, ved enten å beholde makten eller tilrive seg makten. Når man sitter i posisjon, er man derfor nødt til å forsvare den politikken man er ansvarlig for. Sanner er tydelig på dette sin tilbakevising av kravene og holdning til Palma Kleppe fra *Barnehageopprøret*. Sanner henvender seg til potensielle velgere når han sier at han «er redd for at et slikt krav vil føre til kortere åpningstid i barnehagene», som da kan gå utover mange småbarnsforeldre. Samtidig som han påpeker at de er de første som gjennomfører en bemanningsnorm i barnehagene i Norge. Dermed har Sanner gitt oss to gode grunner til å støtte opp om regjeringen (slik at de kan beholde makten): 1) fortsatt lange åpningstider i barnehagen og 2) sikring av bemanning i barnehagene. På *NRK Kveldsnytt* snakket han også på vegne av utdanningssystemet, da han viste til at ved å innføre en bemanningsnorm og pedagognorm, satser de «på kompetansebygging i barnehagene».² Dette kan regnes som et tredje argument for å støtte regjeringens politikk.

Jeg stiller i utgangspunktet spørsmål ved om hvordan samtalen barnehagen foregår i ulike sammenhenger – og hva slags barnehage blir skapt ut av disse samtalen? Vi har sett at det i hovedsak blir snakket om barnehagen som en institusjon som dekker barnas basale behov. Dermed blir det et spørsmål om profesjonen tar vare på barnehagene som utdanningsinstitusjoner. Kampen for anerkjennelse av barnehageprofesjonen forsvinner på mange måter i kravet om nok hender i barnehagene for å ta vare på barnas basale behov. Som forelder selv, vet jeg at jeg først og fremst er opptatt av mitt barns basale behov, og barnehagene er nødt til å sikre at de basale behovene er dekket. Men slik er det også i småskolen. Lærerne i småskolen er nødt til å se til at 6-åringene får sine basale behov dekket når de er på skolen, selv om dette er ennå mer krevende for dem, da barn per voksen er høyere i skolen. Men utdanningen (og profesjonen) til barnehagelærerne (og lærere i småskolen) dreier seg ikke om barns basale behov. Den dreier seg om pedagogikk, didaktikk og kognitiv utvikling. Men det er vanskelig å få respekt for dette i samfunnet, så lenge de aller fleste forbinder barnehagen og barnehagelærere med barns basale behov. Barnehagen blir dermed et ekspertsystem som er eksperter på basale behov, hvor det er her tilliten og forventningene ligger. Det er en mer eller mindre tillit til at barnehagen dekker barnas basale behov. Dermed

blir det først og fremst skapt et inntrykk av at barnehagene fortsatt hører til i familiesystemet og ikke utdanningssystemet.

I forbindelse med debatten rundt *Barnehageopprøret*, er det nemlig viktig og definerer hvordan begreper blir brukt i kommunikasjonen rundt barnehagene. Hvordan bruker foreldrene og barnehaglærene begrepene barnehagelærer og barnehage. For mange barnehagelærerne som argumenterer for særegne rettigheter gjennom barnehagelærer profesjonen er det naturlig å skille mellom barnehagelærer og barnehage. For noen foreldre er barnehagelærer og barnehage det samme. Barnehagelærer blir en ansatt, som blir en del av en avdeling, som blir symbolisert med barnehagen. Profesjonskampen har mye å gå på i denne debatten. Hva slags organisasjonsstruktur er barnehagen tuftet på? Barnehagen og barnehagelærerne er på mange måter avhengig av hva som blir sagt og presentert i møte med foreldrene. Barnehagelæreren representerer profesjonsutførelsen i barnehagen i form av sin posisjon og opparbeider mer eller mindre tillit hos foreldrene gjennom sin rolle i kommunikasjon. Basert på at barnehagelærerne framstår som profesjonsutøvere, med basis i et verdimesig grunnlag.

Spørsmålet er om tilliten til barnehagen endres ved å sette barnet i sentrum av kommunikasjonen med foreldrene. Frembringer barnehagen tillit ved å endre kommunikasjon om barnet til foreldrene i barnehagen? Det språket barnehagelærer har til rådighet for å kommunisere med andre mennesker og forvalte sin plikt som oppdragere er ikke bare et språk, men det er også en ordløs stemme som kan gi vilkår til tillitsvekkende profesjonsutøvere i profesjonskampens lys. Hvor bredt kan eller skal en barnehage favne? Barnet – hverdagen- er utgangspunktet, for alle foreldre, men det er også horisonten for barnehageloven og praksisen. Dette er et brennende spørsmål i barnehagen, hvordan holde seg faglig oppdatert. Barnehagen har vært i vekst (antall barnehager) og utvikling de siste 20 årene. Har alle barnehagen hengt med i den faglige utviklingen? Ser vi på barnehagen akse (aksen mellom barnehagelæreren, pedagogikken og foreldrene) i lys av tillit til barnehagen som ekspertsystem, kan vi spørre oss om det finnes andre og nye linjer som havner i skyggen av kommunikasjonen internt og eksternt i barnehagen.

Hvis det er slik at den gjensidige avhengigheten som kommer til syne i undersøkelsen er med på avgjør om vi har tillit til barnehagen som ekspertsystemet, er foreldrenes tillit til barnehagen avhengig av en personlig kommunikasjon med de ansatte i barnehagen. Der

foreldrene har en opplevelse av kontroll igjennom den informasjon de blir tildelt. Foreldrene har tillit til barnehagelæreren som eksperter på sitt felt, som de forventer barnehagelæreren *skal* forvalte ut ifra sin utdanning. Barnehagelærere har også en forventning oven for hverandres i barnehagens fagfelleskap, som omhandler at vi er forvaltere av barnehagedrift. Vi har en viss oversikt over hva som ligger vår utdanning for å bli barnehagelærer. Gjennom denne viten har vi noen forventninger til andre barnehagelærer, men kan vi stole på den kunnskapen den andre besitter og vil de dele den kunnskapen med oss?

7.2 Hovedkonklusjon

Hovedkonklusjonen er at fremstillingen og diskusjonen om barnehager i Norge først og fremst inngår i en omsorgsramme – og ikke en utdanningsramme. Det er mye snakk om at barna blir tatt vare på og at det skal være trygt å være i norske barnehager – langt mindre om barnas kognitive utvikling og pedagogisk kvalitet i barnehagene. Dette var en måte som *Barnehageopprøret* og debatten rundt denne aksjonen også ble rammet inn av. Vi har også sett hvordan representanter for Barnehageopprøret vil ha med seg foreldrene, men snakker ikke om barnas representanter, slik som Barneombudet eller lærere som skal bringe barna videre i utdanningssystemet. Selv om ansvaret for barnehagene ble overført fra *Familiedepartementet* til *Kunnskapsdepartementet* i 2006, synes diskusjonen om barnehager først og fremst å gå inn i et familiesystem, hvor det først og fremst er snakk om foreldrene som omsorgspersoner – og langt mindre om et kunnskaps- eller utdanningssystem, hvor barnets utvikling og start på et utdanningsløp er viktig. Dermed forblir barnehagene i Norge en institusjon for omsorg og trygghet – og mindre som en institusjon for kunnskap og kognitiv utvikling.

7.3 Noen avsluttende refleksjoner

Arbeidet med denne oppgaven har tatt lang tid. Problemstillingen har blitt endret underveis. Men jeg har hele tiden vært interessert i å undersøke kommunikasjonen mellom foreldre og barnehagen, i et tillitsperspektiv. Etter hvert har jeg forsøkt å utvide perspektivet ved også å undersøke den offentlige debatten om barnehager i Norge, inkludert *Barnehageopprøret* og debatter i media. Dermed begynte min problemstilling å dreie seg mer mot hvordan ulike aktører snakker om barnehagen, men som da fortsatt viser tilbake til hvordan dette skaper forventninger til barnehagen, hos først og fremst foreldrene.

Jeg føler at arbeidet med denne oppgaven først og fremst har gitt meg en *ramme* for hvordan jeg eller andre kan undersøke hvordan det blir snakket om barnehager i Norge – og hva slags bilde av barnehagen som blir skapt, som skaper noen forventinger til barnehagene (som ekspertsystem). Dermed har jeg utviklet noen *metoder* som jeg kan gå videre med å undersøke dette. Jeg kan dykke ned i materien igjen, med økt kunnskap og erfaringer, for å komme videre i denne hermeneutiske sirkelen for å undersøke hvordan vi som barnehagelærere og andre snakker om barnehagen, ved hjelp av teoriene om ekspertsystemer, tillit, funksjonssystemer og rammeanalyse. Jeg ville naturligvis også stilt noen av spørsmålene i intervjuene på en annen måte, ut fra den kunnskapen jeg har i dag.

Litteratur

- Andersen, R. (2012). «Ideologiske spenninger mellom offentlig inkluderingspolitikk og barnehagens inkluderende praksis». I: Arnesen, A-L (red.) *Inkludering. Perspektiver i barnehagefaglig praksis*. Oslo: Universitetsforlaget: 101-125.
- Arendt, H. (2000). «Ekspert på jødespørsmålet» kap. 3. *Eichman i Jerusalem: En rapport om ondskapens banalitet*, Oslo: Bokklubben Dagen Bøker : 39-58.
- Bjerke, P., Øvrebø, T. og Brurås, S. (2012). «Nyheter og nyhetsproduksjon». I: *Nyhetsvurderinger: På innsiden i fem redaksjoner*. Kristiansand: IJ-forlaget :16-26.
- Blikrud, L., G. Hestmark, G. og Rasmussen, T. (2002). *Vitenskapens utfordringer. Norsk idéhistorie, vol. IV, 1850-1920*. Oslo: Aschehoug.
- Blom, I. (1999): «Frivillige organisasjoner i kamp mot tuberkulose 1900-1940». I: Monika, J. *Den privat-offentliga gränsen. Det sociala arbetets strategier och aktörer i Norden 1860-1940*: 209-239.
- Bjørddal, A. (2009). «Målet er kunnskapsbasert og brukersentrert tjenester». I: Grimen, H. og Terum, L.I. (red.). *Evidensbasert profesjonsutøvelse*. Oslo: Abstrakt forlag: 125-144.
- Christoffersen, S.A. (2014). *Profesjonens etikk- om etiske perspektiver i arbeidet med mennesker*. 3 utgave, Oslo: Universitetsforlaget.
- Dahlen, Ø.P. og Skarpen, T.E. (2018). *Bedre PR og kommunikasjon – en praktisk håndbok*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- De nasjonale forskningsetiske komiteer* (2016). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. 4. utgave
- Ekegren, P (2008). «Sosial konstruksjon/konstruktivisme». I Korsnes, O. (red.): *Sosiologisk leksikon*. Oslo: Universitetsforlaget
- Giddens, A. (1997). *Modernitetens Konsekvens*. Oslo: Pax forlag.
- Glaser, V. (2019). *Foreldresamarbeid, Barnehagen i et mangfoldig samfunn*. 2.utgave, 2 opplag. Oslo: Universitetetforlaget.
- Grimen, H. (2008). “Profesjon og tillit”. I Molander, A. og Terum, L.I. (red.): *Profesjonsstudier*. Oslo: Universitetsforlaget: 197-215.

- Grimen, H. (2009a). *Hva er tillit*. Oslo: Universitetsforlaget
- Grimen, H. (2009b). «Debatten om evidensbasering – noen utfordringer». I: Grimen, H. og Terum, L.I. (red.): *Evidensbasert profesjonsutøvelse*. Oslo: Abstrakt forlag: 191-222
- Grimen, H. (2012). «Gode institusjoners betydning for tillit». I: Skirbekk, H. og Grimen, H. (red.), *Tillit i Norge*. (2012). Oslo: Res Publica: 84-111.
- Haave, P. (2014). «Legene». I *Profesjonshistorier*. Oslo: Pax Forlag.: 277-311.
- Hennum, B.A. og Østrem, S. (2016). *Barnehagelæreren som profesjonsutøver*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Henriksen, J.O. (1997). *Grobunn for moral; Om å være Moralsk Subjekt i en Postmoderne Kultur*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Korsvold, Tora. (2021) *Barnehage* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 14. juni 2021 fra <https://snl.no/barnehage>.
- Krumsvik, R. J. (2016). «Kappen i artikkelbaserte avhandlinger». I: Krumsvik, R.J. (red.). *En doktorgradsutdanning i endring. Et fokus på den artikkelbaserte ph.d.-avhandlingen*. Oslo: Fagbokforlaget: 93-123.
- Kunnskapsdepartementet (2005). *Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler mv.* <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1995-12-01-928> (Sist lest 25.11.2020).
- Luhmann, N. (1999). *Tillid – en mekanisme til reduksjon af social kompleksitet*. 1. udgave, 5. Oplag. København: Hans Reitzels Forlag.
- Nygård, M. (2018), «Ny rammeplan for barnehagen: prosess og produkt sett i lys av Bernsteins teorier». *Barn* 36(1).
- Polit, D.F. og Beck, C.T. (2017). *Nursing Research, Generating and Assessing Evidence for Nursing Practice*. Tenth edition, Philadelphia: Wolters Kluwer.
- Reese-Schäfer, W. (2009): *Niklas Luhmann – en innføring*. Oslo: Abstrakt forlag
- Rogstad, S. (1996). «Kampen om eiendomsretten til tuberkulosesaken». *Historisk Tidsskrift*. Nr. 4/1996: 87-116.

- Schmidt, L.-H. og Kristensen, J.E. (2004). *Lys, luft og renlighed – den modern socialhygiejnes fødsel*. København: Akademisk Forlag.
- Silverman, D. (2020). *Interpreting qualitative data*. London: Sage.
- Skjøtt-Larsen, J. og Henriksen, L.S. (2012). «Tillitens sosiale struktur» I: Skirbekk, H. og Grimen, H. (red.) (2012). *Tillit i Norge*. Oslo: Res Publica :112-149.
- Slagstad, R. og Messel, J. (2014). «Forord». I: Slagstad, R. og Messel, J. (red). *Profesjonshistorier*. Oslo: Pax Forlag: 9-11.
- Solberg, J. (2019). Hverdagsmøtene mellom foreldre og ansatte i barnehagen – nok voksenrammer? Nordisk Barnehageforskning (NBF), Vol.18, 1/2019.
[Utdanningsforskning.no](https://utdanningsforskning.no) :
<https://utdanningsforskning.no/artikler/2019/hverdagsmotene-mellom-foreldre-og-ansatte-i-barnehagen--nok-voksenrammer/>.
- Solbrekke, T. D. og Østrem, S. (2011). «Profesjonsutøvelse mellom profesjonelt ansvar og regnskapsplikt». *Nordic Studies in Education*, 31(3):194-209.
- Strömbäck, J. (2000). *Makt och medier. En bok om samspelet mellan medborgarna, medierna och de politiska makthavarna*. Lund: Studentlitteratur.
- Thorsen, I.T. (2017). *Foreldresamarbeid i barnehagen. Til barnets beste*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Tschannen-Moran, M. og Hoy, W.K. (2000), “A Multidisciplinary Analysis of the Nature, Meaning, and Measurement of Trust.” *Review of Educational Research* Vol. 70, Nr. 4: 547-593.
- Utdanningsdirektoratet (2017). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver bokmål*
<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf> (Sist lest: 27.01.2021).
- Utdanningsforbundet (2012). *Lærerprofesjonens etiske plattform*.
<https://www.utdanningsforbundet.no/larerhverdagen/profesjonsetikk/om-profesjonsetikk/larerprofesjonens-etiske-plattform/> (Sist lest 31.01.21)

Østerberg, D. (2008). «Institusjon». I Korsnes, O. (red.): *Sosiogisk leksikon*. Oslo:
Universitetsforlaget: 124-125

Østrem, S. (2015). «Profesjonsutøvelse i et spenningsfelt». I: Hennem B.A, Pettersvold, M.
og Østrem, S. (red): *Profesjon og kritikk*. Bergen: Fagbokforlaget: 263-300

Intervjuguide

Rammene

- Si litt om temaet for samtalen (bakgrunn og formål)
- Forklar hva intervjuet skal brukes til og forklar taushetsplikt og anonymitet.
- Spør om noe er uklart og om respondenten har noen spørsmål.
- Informer om ev. opptak, sørg for samtykke til evt. lydopptak.
- Start

Spørsmål:

Foreldre:

Nøkkelsspørsmål: Hva skal til for at du opplever at du har tillit til barnehagen?

Overgangsspørsmål Foreldre

- Hvor mange barn har du?
- Går det fint om jeg spør om sivilstatus (frivillig)
- Hvor lenge har barna gått i denne barnehagen og har du byttet barnehage. Hvorfor?
- Hvorfor valgte du denne barnehagen?

Foreldre

- Beskriv en dag i barnehagen?
- Hvordan opplever du barnet ved henting og levering i barnehagen
- Hva liker du å bli fortalt når du henter i barnehagen?
- Synes du det går greit å forholde seg til barnehagen? (Kan du fortell hvorfor, eller hvorfor ikke)
- Opplever du at det på noen områder kan være utfordrende å kommunisere med barnehagen? (Kan du fortell hvorfor, eller hvorfor ikke)
- Opplever du at det på noen områder kan være utfordrende å samarbeide med barnehagen? (Kan du fortell hvorfor, eller hvorfor ikke)
- Har du tillit til at barnehagen tar kontakt med deg om det er noe med barnet ditt (Kan du fortell hvorfor, eller hvorfor ikke)
- Hva skal til for at du opplever at du har tillit til barnehagen?
- Hvordan har du opplevd Barnehageopprøret? (Kan du fortell hvorfor, eller hvorfor ikke)

- Er det noe annet du har lyst til å utdype /fortelle?

Barnehagelærer:

Nøkkelsspørsmål: Hvordan jobber dere for at alle involverte i barnehagen skal få en opplevelse av tillit?

Overgangsspørsmål Barnehagelærer

- Hva lenge har du jobbet som barnehagelærer?

- Hvor lenge har du jobbet i den barnehagen du er i nå?
- Hvilken andre barnehage har du jobbet i (Kommunal /privat)?
- Har du noe etterutdanning? (Hvilken)

Barnehagelærer

- Med utgangspunkt i metode for kommunikasjon: Hva tror er den beste måten å kommunisere med foreldrene på? Tror du dette kan tolkes på andre måter?
- Har dere metoder for toveiskommunikasjon med barnet i sentrum? (Kan du fortell hvorfor, eller hvorfor ikke)
- Hvordan er rutinen på levering og henting i din barnehage
- Har du gjort deg noen tanker om hvorvidt det finnes motsigelser i måten dere praktisere levering og henting? (Kan du fortell hvorfor, eller hvorfor ikke)
- Har du fått spørsmål om Barnehageopprøret? (Kan du fortell hvilket spørsmål og om hva det syntes om det?) Har dere fått spørsmål ang. bemanning?
- Er det mulig å etterleve alle forventninger som ligger i det å være barnehagelærer? (Hvorfor, eller hvorfor ikke?) Evt: Hva må til for at dette skal bli mulig?

Tilleggsspørsmål

- Hvordan jobber dere med ... Hvorfor har dere valgt å gjøre det på den måten som dere gjør?
1)Kommunikasjon og samarbeids med barnet i sentrum, 2) tillitsperspektivet
- Hvorfor blir noe prioritert fremfor noe annet?
- Tidligere forskning viser at det er stor variasjon mellom barnehagene når det gjelder organiseringen: Tilbudet til barna er det personavhengig i din barnehage? Hva tror du kan være årsaken til det?
- Hvordan har Barnehageopprøret preget de ansatte? (Hvordan, eller hvorfor ikke?)
- Har Barnehageopprøret gjort noe med profesjonen syn på seg selv?
- Har bemanningsnormen en betydning for organiseringen i barnehagen din?
- Hva synes du gjør hverdagen i barnehagen mest sårbar?
- Hva opplever du som det mest krevende i din jobb som barnehagelærer?

Oppsummering

Har jeg forstått deg riktig?
Er det noe du vil legge til

Eventuelt: